

Stenografični zapisnik

desete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 4. januarija 1886.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar grof Gustav Thurn-Valsassina. — Vladini zastopnik: deželni predsednik Andrej baron Winkler. — Vsi članovi razun: knezoškof dr. Jakob Missia, baron Oton Apfaltrern, Janez Murnik, Luka Robič, Fran Šuklje in vzvišenost baron Josip Schwegel.

Dnevni red:

- 1.) Branje zapisnika o IX. deželno-zborni seji dné 22. decembra l. 1885.
- 2.) Naznanila deželno-zbornega predsedstva.
- 3.) Priloga 44. — Poročilo deželnega odbora z načrtom zakona, da se dovoli mestni občini Ljubljanski prevzeti poroštvo za novo mestno hranilnico.
- 4.) Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželne Slapske vino- in sadjerejske šole za l. 1886. (k pril. 17 C.)
- 5.) Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu za l. 1886. in računskem sklepu za l. 1884. deželno-kulturnega zaklada (k prilogi 3.)
- 6.) Ustno poročilo finančnega odseka o § 4. letnega poročila gledé deželnih podpor.
- 7.) Priloga 43. — Poročilo gospodarskega odseka o § 3. B, IV. letnega poročila, gledé sredstev zoper žganjepivstvo.
- 8.) Ustna poročila finančnega odseka:
  - a) o prošnji šolskega odbora obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani za podporo;
  - b) o prošnji predstojništva «Ljudske kuhinje» v Ljubljani za podporo;
  - c) o prošnji gimnazijskega ravnateljstva v Kranji za podporo ubogim dijakom;
  - d) o prošnji društva v podporo modroslovcev na c. kr. Dunajskem vseučilišči za podporo;
  - e) o prošnji Kristana Karola, delovodnika v prisilni delalnici, za remuneracijo.
  - f) o prošnji učiteljev okraja Radoljskega za zboljšanje dohodkov;
  - g) o prošnji učiteljev Kranjsko-Loško-Tržiškega okraja za zboljšanje dohodkov;
  - h) o prošnji učiteljev Litijskega okraja za zboljšanje dohodkov;
  - i) o prošnji učiteljev Logaškega okraja za zboljšanje dohodkov;
  - k) o prošnji učiteljev Postojinskega okraja za zboljšanje dohodkov.
- 9.) Utemeljevanje samostalnega nasveta gosp. poslanca Otona Detela, zadevajočega načrt zakona o cestah na Kranjskem. (Priloga 45.)

Stenographischer Bericht

der zehnten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 4. Jänner 1886.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Gustav Graf Thurn-Valsassina. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Freiherr von Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Otto Freiherr von Apfaltrern, Johann Murnik, Lukas Robič, Franz Šuklje und Se. Excellenz Josef Freih. von Schwegel.

Tagesordnung:

- 1.) Lesung des Protokollés der IX. Landtags-Sitzung vom 22. Dezember 1885.
- 2.) Mittheilungen des Landtags-Präsidentiums.
- 3.) Beilage 44. — Bericht des Landesauschusses betreffend die von der Stadtgemeinde Laibach zu übernehmende Haftung für die zu errichtende städtische Sparcasse.
- 4.) Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über das Präliminare der Slaper Landes-Obst- und Weinbauerschule pro 1886 (zur Beilage 17 C.).
- 5.) Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Voranschlag pro 1886 und den Rechnungsabschluss pro 1884 des Landes-culturfondes (zur Beilage 3.).
- 6.) Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über § 4 des Rechnungsberichtes betreffend «Landesunterstützungen.»
- 7.) Beilage 43. — Bericht des volkwirtschaftlichen Ausschusses über § 3 B. IV. des Rechnungsberichtes betreffend die Mittel gegen den Branntweingenuß.
- 8.) Mündliche Berichte des Finanzauschusses:
  - a) über die Petition des Schulauschusses der gewerblichen Fortbildungsschule in Laibach um Subvention;
  - b) über die Petition der Vorstehung der «Laibacher Volksküche» um Subvention;
  - c) über die Petition der k. k. Gymnasialdirection in Krainburg um Unterstützung für dürftige Studierende;
  - d) über die Petition des Philosophen-Unterstützungsvereines an der k. k. Universität in Wien um Subvention;
  - e) über die Petition des Kristan Karl, Werkmeisters in der Zwangsarbeitsanstalt, um Remuneration;
  - f) über die Petition der Lehrer des Bezirkes Radmannsdorf um Aufbesserung ihrer Bezüge;
  - g) über die Petition der Lehrer der Bezirke Krainburg-Lach-Neumarkt um Aufbesserung ihrer Bezüge;
  - h) über die Petition der Lehrer des Bezirkes Littai um Aufbesserung ihrer Bezüge;
  - i) über die Petition der Lehrer des Bezirkes Loitsch um Aufbesserung ihrer Bezüge;
  - k) über die Petition der Lehrer des Bezirkes Adelsberg um Aufbesserung ihrer Bezüge.
- 9.) Begründung des selbstständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Otto Detela mit dem Entwurfe eines Straßengesetzes für Krain. (Beilage 45.)

- 10.) Utemeljevanje samostalnega naveta gosp. poslanca dr. Poklukarja glede osnovanja deželne vodne komisije.
- 11.) Priloga 46. — Gospodarskega odseka poročilo o § 6., marg. št. 53. letnega poročila glede železničnih tarif.
- 12.) Gospodarskega odseka ustno poročilo o § 3. B, I. letnega poročila, o dednem pravu na kmetih in o kmetiskih domovih.
- 13.) Gospodarskega odseka ustna poročila:
- glede vrstenja občinske ceste Videm-Zdenjska vas med kantonske ceste (k prilogi 33.);
  - o prošnji občine Brusniške zavolj vrstenja neke občinske ceste med kantonske ceste;
  - o prošnji občine Črnomaljske zavolj vrstenja cestnih črt Ljubljana-Zužemberk-Črnomelj med deželne ceste;
  - o prošnji okrajno-cestnega odbora Ribniškega za vrstenje okrajne ceste Kočevje-Ljubljana, odnosno Kočevje-Rakek med deželne ceste;
  - o § 3., marg. št. 6. letnega poročila glede vodovoda v Smarjici;
  - o prošnji občine Blejske in Gorjanske zavolj podpore za napravo neke ceste;
  - o prošnji soseske Grobše v Postojnskem okraji zavolj podpore za gradnjo neke skarpe.
- 14.) Upravnega odseka ustno poročilo:
- o 9. marg. št. § 1 letnega poročila o deželnega odbora delovanji;
  - o predlogu g. poslanca Kluna o preuredbi §§ 13. in 15. zakona z dné 29. maja 1884, in o predlogu g. poslanca Šukljeta o pregledanji volilnega reda za vojvodino Kranjsko;
  - o prošnji občine v Železnikah, da bi se v okom prišlo pomanjkanju zdravnikov na kmetih.
- 15.) Priloga 47. — Poročilo finančnega odseka o proračunih deželnih dobrodelnih naprav za l. 1886 (k prilogi 17. B.)
- 16.) Ustno poročilo finančnega odseka o § 8., marg. št. 1—14. letnega poročila «Šolstvo.»
- 17.) Ustno poročilo peticijskega odseka:
- o prošnji Franca Zalarja, pomožnega uradnika v bolnišnici,
  - o prošnji Friderika Drenika, pomožnega uradnika pri deželnem računovodstvu, da se jima pregleda preko-račenje normalne starosti.

Obseg: Glej dnevni red, razun toček 8. f—k in 13—17., volitev še dveh udov v gospodarski odsek za pretresovanje cestne postave in enega verifikatorja.

Seja se začne ob 15. minuti črez 10. uro.

- 10.) Begründung des selbstständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Josef Poklukar betreffend die Bildung einer Landes-Wasser-Commission.
- 11.) Beilage 46. — Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über § 6, Marg. Nr. 53 des Rechenschaftsberichtes betreffend Eisenbahntarife.
- 12.) Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über § 3, B. I. des Rechenschaftsberichtes betreffend das bäuerliche Erbrecht und die bäuerlichen Heimstätten.
- 13.) Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses:
- wegen der Einreichung des Gemeindegeweges zwischen Videm und Zdenjskava in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 33.);
  - über die Petition der Gemeinde Brusniz um Einreichung einer Gemeindefraße in die Kategorie der Bezirksstraßen;
  - über die Petition der Gemeinde Tschernembl um Einreichung der Straße Laibach-Seisenberg-Tschernembl unter die Landesstraßen;
  - über die Petition des Bezirksstraßen-Ausschusses in Reifnitz um Einreichung der Bezirksstraßen Gottschee-Laibach, beziehungsweise Gottschee-Rafel unter die Landesstraßen;
  - über § 3, Marg. Nr. 6 des Rechenschaftsberichtes betreffend die Errichtung einer Wasserleitung in St. Marein;
  - über die Petition der Gemeinden Welbes und Görjach um Subvention zu einer Straßenherstellung;
  - über die Petition der Untergemeinde Grobtsche, Bezirk Adelsberg, um Subvention zur Herstellung einer Scarpmauer.
- 14.) Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:
- über § 1, Marg. Nr. 9 des Rechenschaftsberichtes betreffend die Beitragsleistung der Asseranzgesellschaften für Feuerweh-zwecke;
  - über die selbstständigen Anträge des Herrn Abgeordneten Karl Klun wegen Aenderung der §§ 13 und 15 der Landtagswahlordnung und des Herrn Abgeordneten Franz Šuklje wegen der Landtags-Wahlreform;
  - über die Petition der Gemeinde Eisnern um Abhilfe wegen des Mangels an Ärzten am Lande.
- 15.) Beilage 47. — Bericht des Finanzausschusses über die Vorschläge der Landeswohlthätigkeits-Anstaltenfonde pro 1886 (zur Beilage 17 B.)
- 16.) Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über § 8, Marg. Nr. 1—14 des Rechenschaftsberichtes betreffend «Unterrichtswesen».
- 17.) Mündlicher Bericht des Petitionsausschusses:
- über die Petition des Franz Zalar um Nachsicht des überschrifttenen Normalalters;
  - über die Petition des Friedrich Drenik um Nachsicht des überschrifttenen Normalalters.

Inhalt: Sieh Tagesordnung, mit Ausnahme der Punkte 8 f—k und 13—17, die Wahl zweier Mitglieder in den volkswirtschaftlichen Ausschuss zur Verathung des Straßengeetzes und eines Verifikators.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 15 Minuten.

Deželni glavar:

Ker je deželni zbor sklepčen, začnem sejo in prosim gospoda tajnika, da prebere zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika o IX. deželno-zborni seji dne 22. decembra l. 1885.

1. Lejung des Protokoll'es der IX. Landtags'sitzung vom 22. Dezember 1885.

(Tajnik Pfeifer bere slovenski zapisnik — Der Secretär Pfeifer liest das slovenische Protokoll.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov, da se popravi prečitani zapisnik? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)
Tedaj izrečem, da je zapisnik potrjen.

2. Naznanila deželno-zbornega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Prijavljam slavnemu zboru sledeče peticije:

Jaz izročam prošnjo županstva občine Moravče za 50 gld. podpore za popravo občinske ceste iz Moravč do Krašnje. (Izroča se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod Lavrenčič izroča prošnjo Gašparina Gašparja, nadučitelja v Vipavi, za 3mesečno predplačilo. (Izroča se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod Dev izroča prošnjo občin Loka, Butoraj, Vinica za uvrstenje ceste Grosuplje-Žužemperk-Črmošnice-Črnomelj-Vinica med deželne ceste. (Izroča se gospodarskemu odseku — Wird dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zugewiesen.)

Gospod dr. Poklukar izroča prošnjo občine Bohinjska Bistrica za podporo za preloženje ceste iz Bistrice na Nemški Rovt do Tolminske meje. (Izroča se gospodarskemu odseku — Wird dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zugewiesen.)

Vodstvo deske sirotišnice «Collegium Marianum» vabi k predstavi pesemske domoljubne igre: «Zivela Avstrija!» (Hoch Oesterreich!) dne 7. januarija 1886, ki se začinja ob 5. uri zvečer. Prosim g. tajnika pismeno vabilo brati.

(Tajnik Pfeifer bere — Secretär Pfeifer liest:)

Visoki deželni zbor!

Podpisano vodstvo deske sirotišnice «Collegium Marianum» se drzne vabiti najvljudneje visokorodne in blagorodne gospode deželne poslance k predstavi igre s petjem «Zivela Avstrija!» (Hoch Oesterreich!), ki se bode igrala dne 7. januarija 1886, začetek ob 5. uri

zvečer, v prvem nadstropji Marijanišča. H krati prosi, da bi si blagovolili ogledati hišne prostore, naprave in novo sezidano kapelo.

V Ljubljani dne 18. decembra 1885.

Dr. France Lampe,
vodja v Marijanišči.

Deželni glavar:

Ker je želja izražena, da se ta zavod tudi v gospodarskem oziru pregleda, mislim, da se bodo gg. poslanci udeležili te predstave z radovoljnostjo.

Jaz še naznanjam, da je g. poslanec Robič zaradi boleznih nepričujoč. Ravno tako je g. poslanec Šuklje zbolel, da se nikakor ne more udeležiti današnje seje.

Posledobno prijavljam, da je bil g. dr. Poklukar 18. decembra 1885, ko smo sejo imeli, bolan.

3. Priloga 44. — Poročilo deželnega odbora o zakonskem načrtu, po katerem se dovoljuje mestni občini Ljubljanski prevzeti poroštvo za novo mestno hranilnico.

3. Beilage 44. — Bericht des Landesauschusses betreffend die von der Stadtgemeinde Laibach zu übernehmende Haftung für die zu errichtende städtische Sparcasse.

(Izroča se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Deželni glavar:

Razdelile so se se sledeče predloge, katere naj bi se precej izročile zadevnim odsekom, in sicer:

Priloga 52. — Poročilo deželnega odbora o popravkih na cestah, ki so v zvezi s cesto iz Grosupljega na Krko in o vzdrževanju te ceste — Beilage 52. — Bericht des Landesauschusses über die mit der Großflup-Obergurker Straße im Zusammenhange stehenden Straßen-correcturen und über die Erhaltung der genannten Straße. (Izroča se gospodarskemu odseku — Wird dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zugewiesen.)

Priloga 54. — Poročilo deželnega odbora o prošnji občine Kranj za dovoljenje naklade od piva — Beilage 54. — Bericht des Landesauschusses über die Eingabe der Gemeinde Krainburg um Bewilligung einer Bier-aufgabe. (Izroča se upravnemu odseku — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Priloga 55. — Poročilo deželnega odbora, zadevajoče dovoljenje občinskih priklad — Beilage 55. — Bericht des Landesauschusses betreffend die Bewilligung von Gemeinde-Umlagen. (Izroča se gospodarskemu odseku — Wird dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zugewiesen.)

Priloga 56. — Poročilo deželnega odbora o prihodnjem vzdrževanju Turjaške ceste — Beilage 56. — Bericht des Landesauschusses betreffend die fernere Erhal-

tung der Achaciberg-Straße. (Izroča se gospodarskemu odseku — Wird dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zugewiesen.)

4. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželne Slapske vino- in sadjerejske šole za l. 1886. (k prilogi 17 C.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Präliminare der Slaper Landes-Obst- und Weinbauhschule pro 1886 (zur Beilage 17 C.)

Poročevalec dr. Poklukar:

Slavni zbor! Finančni odsek je pretresoval proračun za deželno sadje- in vinorejsko šolo na Slapu za l. 1886. in se je oziral na to, da pri Slapski šoli, akoravno bi se kaka sprememba izvršila v teku leta 1886., vender gledè potrebsčin in dohodkov ni misliti na nikakeršno spremembo. Ker je sklep deželnega zbora, da se ima ustanoviti druga kmetijska šola na Dolenjskem in ker se bode morebiti preustrojila Slapska šola, se to vender ne more zgoditi pred koncem leta 1886, in torej ostanejo tudi številke v proračunu nespremenjene. Ako bodo potrebsčine večje, kar je pri ustanovitvi nove kmetijske šole razumljivo, ako bode treba skrbeti za preselitev nekaterih reči z Slapa na Dolenjsko, za potrebno posestvo oziroma za nakup posestva za ono šolo na Dolenjskem, katera se name-rava po sklepu preteklega leta osnovati, se bodo ti stroški pokrili posebej iz deželnega zaklada. Tukaj naj se proračun samo za Slapsko šolo potrdi nespremenjen po predlogu deželnega odbora, in sicer se je sprejelo:

A. Za plače	2000 gld.
B. » osebne doklade in petletnice	400 »
C. » nagrade	180 »
D. » plačila	720 »
E. a) ustanove za 10 učencev po 120 gld. na leto	1200 »
b) v svrhu predavanja v vino- in sadjereji za ljudske učitelje in učiteljske kandidate	400 »
c) remuneracija za vodjo	50 gld.
d) remuneracija za adjunkta	30 »
skupaj	80 »
F. Vzdrževanje poslopij in zavarovanje proti ognji	66 »
G. Popotni stroški in dnevščine, kakor vsako leto	30 »
H. Davki in davščine	138 »
I. Režijni stroški	2212 »
J. Tirjatve	600 »
K. Različni stroški	250 »
torej skupne potrebsčine	8276 gld.

Finančni odsek predlaga, da se potrebsčina v tej svoti potrdi.
(Obvelja — Angenommen.)

V zakladi naj bi se enake številke v proračunu deželnega odbora potrdile in to:

A. Dohodki posestev	3130 gld.
B. Doneski:	
a) državna subvencija	2000 gld.
b) donesek deželno-kulturnega zaklada	2976 »
c) Slapske občine letni donesek, in sicer 5% doklade na neposrednje davke skupaj	70 »
skupaj	5046 »
C. Različni dohodki	100 »
skupaj zaklade	8276 gld.

Finančni odsek predlaga, da se tudi zaklada v nespremenjeni svoti potrdi.
(Obvelja — Angenommen.)

5. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu za l. 1886. in računskem sklepu za l. 1884. deželno-kulturnega zaklada (k prilogi 3.)

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag pro 1886 und den Rechnungsabschluss pro 1884 des Landesculturfondes (zur Beilage 3.)

Poročevalec dr. Poklukar:

Pri deželno-kulturnem zakladu vpeljal se je posebni račun, ker so dohodki iz lovskih kart tako izdatni postali, da se iz teh dohodkov lahko podpirajo tudi drugi deželno-kulturni nameni.

Računski sklep deželno-kulturnega zaklada za leto 1884. kaže že presežek nad 700 gld., v katerem bode meni pri drugi priliki priložnost dana, kar se tiče rabe tega presežka, po številkah nadrobno razjasniti. Teh prihodkov se za l. 1884. ni bilo nič proračunalo, ker ni bilo znano, koliko približno bodo dali prihodki iz lovskih kart tem manj, ker so bile lovske karte na novo vpeljane.

Pravih prihodkov je bilo:

I. Globe za gozdne in poljske poškodbe	1726 gld. 87 kr.
in zastankov koncem leta 1884.	147 » — »
torej skupaj	1873 gld. 87 kr.
Ker je bilo proračunjeno pokritje za l. 1884. le na 900 gld., je tedaj več znašalo 973 gld. 87 kr.	
II. Lovske karte so dale dejanskega prihodka v letu 1884.	2342 gld.
in prištevisi zastanke konci leta 1884.	648 »
je pokritje več iznašalo	2990 gld.
III. Različnih dohodkov je pa bilo manj	10 gld.
Skupna vsota vseh prihodkov tedaj znaša za leto 1884.	4863 gld. 87 kr.

(Potem bere iz priloge 3., stran 6, 7 in 8 — Hierauf liest er aus der Beilage 3, Seite 6, 7 und 8.)

Finančni odsek predlaga torej, naj se računski sklep in razkaz premoženja deželno-kulturnega zaklada za leto 1884. po nastavkih deželnega odbora odobri.

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec dr. Poklukar

(here proračun deželno-kulturnega zaklada za l. 1886. iz priloge 3., stran 3 — liest den Voranschlag des Landesculturfondes für das Jahr 1886 aus der Beilage 3, Seite 3.)

Pri pretresovanji tega proračuna se je finančni odsek oziral samo na one dohodke, s katerimi je bilo mogoče računati konci leta 1885., oziral se on ni na tiste dohodke, katere je pričakovati, kateri bodo že v teku leta 1886. prihajali temu zakladu iz postave za licenciranje privatnih žrebcev, in sicer za to ne, ker je prvič pričakovati od gosposke, katera bode izvrševala to postavo, da ne bode takoj pri vpeljanji postave tako strogo postopala in drugič, ker nimamo merila za vsoto, katera bi se že prvo leto iz tega naslova postavila v proračun. Sprejel je torej finančni odsek tiste številke, katere se kažejo med dotičnimi dohodki leta 1884. in 1885.

Finančni odsek predlaga torej, da se skupni znesek potrebsčine . . . . . 3710 gld.
in zaklade . . . . . 3710 gld.

sprejme po predlogu deželnega odbora.

(Obvelja — Angenommen.)

6. Ustno poročilo finančnega odseka o § 4. letnega poročila gledé deželnih podpor.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über § 4 des Rechnungsbereiches betreffend „Landesunterstützungen.“

Poročevalec Kersnik:

Ker je letno poročilo že dalje časa v rokah gospodov poslancev in ker so dovoljene svote večinoma že iz lanskega leta, ko so se dovoljevale, znane, prosim, da bodem stavil v imenu finančnega odseka predlog: »§ 4. letnega poročila gledé deželnih podpor jemlje se na znanje.«

Poslanec Pfeifer:

Slavni zbor! Silne ujme preteklega leta zasekale so blagostanju naše dežele globoke rane; na Dolenjskem je ledeno zrno po nekterih pokrajinah uničilo popolnoma polje in vinograde; hudi nalivi in povodenj jesenskega časa so na Gorenjskem in Notranjskem pokončali mnogo poljskih pridelkov; tudi je pritiskala poleti nenavadna huda suša; škode je več sto tisoč goldinarjev. Poškodovani prejeli so izdatne podpore od Njih Veličanstva in iz deželne blagajnice; žalibog ne zadostujejo te podpore zlasti v krajih, kjer je vino edini pridelek, ki daje novce za davke in za razne potrebsčine vsakdanjega življenja.

Vsled večletnih slabih vinskih in dragih letin se siromaštvo vedno bolj širi — že v navadnih letinah se ljudje komaj borno preživé, njih obleka je siromaška, nimajo gorke obleke v strupeni zimi, večkrat v eni rodbini samo en par škornjev, v katerih se vrsté ob nedeljah in praznikih, da k maši hodijo.

Samostalne kmetije ginejo, gospodarji hirajo, čeravno do sedaj še ni nobeden umrl od glada — takemu seveda ni treba več podpore, on je že preskrbljen.

Vedno se povdarja, da treba krepkega ohraniti kmetijski stan, glavni steber naši državi, ali kako naj se to zgodi, če skrb za njegov in njegove rodbine obstanek prisili kmeta, zadnji rep oddati iz hleva; če se mora kmet znebiti živine, potem je propad gotov — to zabraniti je naša dolžnost.

Primerno bogatejše dežele — Koroško, Tirolsko — dobile so o priliki elementarnih poškodovanj izdatno državno podporo, torej sme naša manj imovita dežela enakega ozira pričakovati, ako storjene poizvedbe dokažejo dotično potrebsčino.

Z ozirom na navedene razmere stavim predlog: Slavni deželni zbor naj sklene: C. kr. vlada se naprosi, na podlagi storjenih poizvedeb po vremenskih ujmah preteklega leta poškodovanim kmetovalcem preskrbeti državno podporo in olajsave pri vplačevanju davkov. (Se podpira — Wird unterstützt.)

Poročevalec Kersnik:

Jaz sem v prijetnem položaji, da se tudi v imenu finančnega odseka ne morem protiviti predlogu gosp. poslanca Pfeiferja; sicer ga pa za svojo osebo prav gorko podpiram, finančnega odseka predlog pa še enkrat ponavljam. (Nasveta finančnega odseka in gosp. poslanca Pfeiferja obveljata — Die Anträge des Finanzausschusses und des Herrn Abgeordneten Pfeifer werden angenommen.)

7. Priloga 43. — Poročilo gospodarskega odseka o § 3. B, IV. letnega poročila gledé sredstev zoper žganjepivstvo.

7. Beilage 43. — Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über § 3 B. IV. des Rechnungsbereiches betreffend die Mittel gegen den Branntweingeuss.

Poročevalec dr. Samec:

Slavni zbor! Gospodarskemu odseku se je izročila iz letnega poročila deželnega odbora točka IV. B, § 3. v pretres in poročanje. Slavni deželni zbor je v dvanajsti seji dné 16. oktobra 1884 leta sprejel načrt zakona, s katerim bi se imelo prepovedati točenje špirta za pijačo in je sklenil, da se ta načrt zakona in naredba kr. hrv. slav. dalm. deželne vlade od 25. oktobra 1881 št. 16473 odstopljuje deželnemu odboru

z nalogom, da oboje vsestransko prevdari, poizve mnenje vis. c. kr. deželne vlade in potem v prihodnjem zasedanji svoje navete stavi, eventualno, da v prihodnjem zasedanji predloži deželnemu zboru zakon, po katerem se za vso Kranjsko prepove, ob nedeljah in praznikih zganje točiti. Deželni odbor je predložil načrt zakona c. kr. deželni vladi, katera je z dopisom dné 18. decembra 1885 št. 3490/pr. naznanila svoje stališče nasproti omenjenemu načrtu. Dopis se je izročil gospodarskemu odseku v IX. seji letošnjega zasedanja in je povzročil spremembo gospodom poslanecem že predloženega poročila o točki IV., § 3. B.

Dopis c. kr. deželne vlade se glasi:

Nr. 3490/Pr.

An den löbl. krainischen Landesauschuß in Laibach.

Note!

Mit Beziehung auf die geschätzte Zuschrift vom 17. November 1884 Z. 7643 beehre ich mich, dem löblichen Landesauschuße inbetreff des anher gelangten Entwurfes eines Landesgesetzes, womit der Ausschank des Spiritus als Getränke untersagt wird, Folgendes mitzutheilen:

Durch das beabsichtigte Gesetz sollen Bestimmungen über den Ausschank und den Handel mit Spiritus getroffen werden; dies fällt daher in das Gebiet der Gewerbe-Gesetzgebung, welche letztere nach § 11, lit. e, des Staatsgrundgesetzes vom 21. Dezember 1867, R. G. Bl. Nr. 141, ausdrücklich dem Wirkungskreise des Reichsrathes vorbehalten ist.

Außerdem stehen die wesentlichen Bestimmungen des gedachten Gesetzentwurfes mit jenen des Gesetzes vom 23. Juni 1881, R. G. Bl. Nr. 62, betreffend den Ausschank und den Kleinverchleiß gebrannter geistiger Getränke, sowie auch mit den Bestimmungen der Gewerbe-Ordnung, beziehungsweise der betreffenden Gesetzes-Novelle vom 15. März 1883, R. G. Bl. Nr. 39, nicht im Einklange. Denn die Tendenz des Gesetzentwurfes geht dahin, den Ausschank von Spiritus im puren, sowie im präparirten Zustande ganz zu untersagen (§ 1), den Handel mit Spiritus aber gewissen Beschränkungen zu unterwerfen (§§ 1 und 3). Nun führt aber der § 1 des Gesetzes vom 23. Juni 1881 ausdrücklich den Spiritus auch unter jenen gebrannten geistigen Flüssigkeiten an, deren Verkauf, wenn sie sich ohne Zusatz oder mit einem Zusatz zu Getränken eignen, in geschlossenen Gefäßen in was immer für Mengen als ein freies Gewerbe und deren gewerbemäßiger Ausschank oder Kleinverchleiß als concessionirtes Gewerbe erklärt wird. Daraus geht hervor, daß der Ausschank von Spiritus unter den im obervähnten Gesetze sowie in der Gewerbe-Ordnung festgesetzten Bedingungen gestattet ist, somit durch ein Landesgesetz in einzelnen Theilen des Reiches nicht gänzlich untersagt werden kann, da dies eine Abänderung des für die ganze diesseitige Reichshälfte giltigen Gesetzes vom 23. Juni 1881, R. G. Bl. Nr. 62, involviren würde.

Was den Handel mit Spiritus anbelangt, so bestimmt der § 2 des Gesetzentwurfes, daß solcher der politischen Bezirksbehörde anzuzeigen und diese Anzeige in ein besonderes Register einzutragen ist. Soll nun durch diese Bestimmung lediglich die Anmeldung des Gewerbes gemeint

sein, so ist selbe überflüssig, weil der § 11 der Gewerbenovelle ohnehin anordnet, daß jeder, welcher ein freies Gewerbe betreiben will, dies vor dem Antritte desselben der Behörde zu melden hat. Soll jedoch der Gesetzentwurf mit dieser Bestimmung noch eine weitere Verpflichtung zu einer besonderen, von der gewerblichen Anmeldung verschiedenen Anzeige normiren wollen, so würde dies den Bestimmungen der Gewerbe-Ordnung widersprechen, weil, wie erwähnt, der Handel mit Spiritus nach § 1 des Gesetzes vom 23. Juni 1881 als freies Gewerbe erklärt wird und diese Eigenschaft auch nach den Bestimmungen der Gewerbenovelle beibehalten hat, zum Antritte eines freien Gewerbes aber nur die in den §§ 11 bis 13 dieser Novelle angeführten Bedingungen erforderlich sind, nach welchen nämlich nur eine einzige Anmeldung bei der Gewerbebehörde nothwendig ist.

Noch in einem weiteren Punkte steht der fragliche Gesetzentwurf mit der bestehenden Gewerbe-Ordnung nicht im Einklange, nämlich darin, daß derselbe im § 4 festsetzt, daß die dreimalige Abstrafung wegen Uebertretungen ipso facto den Verlust des Gewerbes, und zwar sowohl des Ausschanksbefugnisses als auch des Spiritushandels zur Folge haben soll. Die Fälle, in welchen der Gewerbeverlust eintritt, sind im § 138 der Gewerbe-Ordnung taxativ aufgezählt, und es kann somit durch ein Landesgesetz in den bezüglichen Bestimmungen eine Aenderung nicht vorgenommen werden.

Uebrigens ist der Begriff Spiritus selbst ein dehnbarer; denn Spiritus, Weingeist oder Alkohol ist in sämmtlichen gebrannten geistigen Getränken enthalten, und es läßt sich ebenso gut aus Obst, Trebern, Wachholder- und sonstigen Beeren Spiritus erzeugen, als aus Korn, Erdäpfel u., während aus letzteren Urstoffen auch nicht allein Spiritus, sondern auch Branntwein producirt werden kann. Es ist daher nicht abzusehen, wie im Schlusse des § 1 des Gesetzentwurfes das Verbot ausgesprochen werden kann, dem Branntwein wann immer Spiritus beizumischen.

Endlich enthält der § 3 des Gesetzentwurfes eine sehr lästig und darum kaum zu rechtfertigende Bestimmung. Der Spiritus ist ein sowohl bei vielen Gewerben als auch in den meisten Haushaltungen so nothwendiger und so häufig gebrauchter Gegenstand, daß eine Erschwerung des Verkaufes und Einkaufes desselben nicht rathsam wäre. Denn eine zu große Belästigung für die Bevölkerung würde es sein, wenn für jeden Einkauf des Spiritus, der zumeist nur in kleinen Quantitäten, aber dafür sehr häufig, ja fast täglich vor sich geht, ein gemeindeamtlicher Lizenzschein eingeholt werden müßte, und es würde trotz dieser vegetarischen Maßregel der Zweck, der damit verfolgt wird, nämlich den Genuß des zu Hause aus Spiritus erzeugten Branntweines zu verhindern, dennoch nicht erreicht werden.

Es walten daher gegen den in Rede stehenden Gesetzentwurf wesentliche gesetzliche und praktische Bedenken ob. Indem ich nun dies dem löblichen Landesauschuße mitzutheilen mich beehre, ersuche ich zugleich, hievon dem betreffenden Ausschusse des jetzt versammelten hohen Landtages in Kenntnis setzen zu wollen.

Laibach am 18. Dezember 1885.

Der k. k. Landespräsident:
Winkler.

Visoka vlada torej ne more od slavnega deželnega zbora sprejetega načrta zakona v zabranjevanje žganje-pivstva predložiti v Najvišje potrjenje. Gospodarski odsek pa je smatral za svojo dolžnost, da predloži slavnemu deželnemu zboru v ta smoter drug nasvet. Ni ga razumnika in človekoljuba, kateri bi ne vedel uvaževati vpliva žganjepitja na blagostanje, na fizično in psihično razpoloženje pogubnej strasti podvrženega ljudstva ali posameznega človeka.

Ker pa deželni zbor ne more v tej zadevi nič storiti vsled skrčene mu kompetence, treba je zahtevati od vlade, da ona sama predloži državnemu zboru načrt zakona, s katerim bi se dosegel zaželjeni namen. Določbe takega zakona naj bi se obračale tudi proti pijančljivosti v obč. Prodajanje opojnih pijač otrokom do 14. leta, notorično slaboumnim, že pijanim naj bode prepovedano in naj se kaznuje z ostrimi kaznimi; zapite denarne svote se ne morejo izterjevati ali iztožiti kakor drugi dolgovi in ne morejo biti predmet dolžnih ali njim enacih pisem. V tem smislu naj se smatra drugi nasvet gospodarskega odseka.

V drugem odstavku točke IV. pojasnjuje deželni odbor, kako se je izvršil sklep deželnega zbora glede podelitev koncesij novih žganjarij in njihovega nadzorovanja. Visoka deželna vlada je storila vse, kar jej je bilo mogoče storiti v okviru postavnih določeb; ko bi zraven tega tudi županstva imela dosti moči in energije, bi že danes bilo število žganjarij jako skrčeno. Novih koncesij za točenje žganja niso dala oblastva skoraj nobenih več in zato gre visoki vladi naše priznanje.

V tretji in četrti alineji nam deželni odbor podaje izkaz o množini v deželo pripeljanega spirita. Iz tega izkaza je razvidno, da je množina spirita še vedno ogromna; ne ve se pa natančno, koliko v deželo pripeljanega spirita gre zopet iz dežele in koliko se ga iz ene kranjskih postaj na drugo prepelje in tako dvakrat v račun pride. Razvidno pa je iz tega izkaza, da se je množina v deželi izbasanega blaga od 33933 met. centov leta 1883 na 32284 met. centov leta 1884 znižala. Jako bi se motila, ko bi trdili, to je posledica deželne naklade na žganje; nikakor ne, deželna naklada ni žganja nič podražila. Vzrok najdemo v tem, da so vsi merodajni krogi nosili nauk o pogubnem vplivu žganih pijač med narod in mu odpirali oči, da vidi brezno, kamor pelje strast žganjepitja.

Gospodarski odsek nasvetuje, da se poročilo deželnega odbora, zapopadeno v točki IV. B, § 3. vzame na znanje, čuti se pa poklicanega, da obrne pozornost slavne zbornice na neko točko razglasila deželne vlade kranjske z dne 12. januarija 1885, to je na točko 7 a). Ta se glasi: «Brezplačno se odpisujejo zaloge, od katerih se naklada ni bila plačana, a, ako se one v meri po 1 hektoliter ali še čez pošljejo v drug kraj ali če se tudi pod to mero oddajo drugemu obrtniku brez dvojbe za točenje ali za prodajanje na drobno, ne pa osebam za neposredno uživanje. Iz te določbe sledi, da se mora privatnemu konsumentu, ako vzame čez 1 hektoliter spirita ali žganja za neposredno uživanje, odpisati deželna naklada. Deželnega zbora sklep pa se glasi, da se pobera po 3 goldinarje naklade od 1 hekto-

litra porabljene žgane pijače. Deželna naklada se ima plačati torej od vsake množine razen one, ki se porabi v lekarnah. Nasledek te določbe je ta, da zasebnik lahko kupi brez plačanja deželne naklade 1 hektoliter in še več spirita ali žganja, katerega sam porabi ali pa razdeli med druge sosede. Kdor torej več kupi, ima privilegij, da dobi žgano pijačo ceneje, ker ni plačal nobene deželne naklade.

To ljudje prav dobro vedo in pridno uporabljajo, s tem pa postaja namen naklade deloma iluzoričen, deželi pa se pristriže precejšna svota. Iz tega uroka je pač potreba, da se spremeni točka 7, *alinea a*, v tem smislu, da je vsaka povžitku (razun v lekarnah) namenjena množina žgane pijače dež. nakladi podvržena.

Drugi nedostatek v razglasilu dež. vlade je ta, da se med žgane pijače šteje spirit sam ravno tako kakor žganje, likerji itd., ko je vender znano, da se iz 1 hektolitru spirita napravi 2 do 3 hektolitrov žganja.

Deželni zbor je gotovo mislil pri lamskem sklepanji deželne naklade na žgane pijače, na žganje, kakršno se navadno pije, ne pa na spirit, sedaj pa je prišlo tako daleč, da se dandanes navadno ne zadaca žganje, ampak spirit; čemu bi se od vode plačevala deželna naklada?

Dolžnost deželnega odbora bode, da prevdarja, bi li ne bilo koristno, ako se deželna naklada na žgane pijače spremeni na ta način, da je plačati od hektolitru žgane pijače, ki ima nad 60 % alkohola, 9 gld., za žgano pijačo, ki ima od 30 do 60 % alkohola, 6 gld. in za ono, ki ima manj ko 30 % alkohola, po 3 gld. deželne naklade. Vsakako bi se moralo tudi razglasilo deželne vlade v tem smislu predrugičiti.

Končno mora gospodarski odbor slavni zbor opozoriti še na nedostatke pri izvrševanju §§ 11. in 13. zakona dne 23. junija 1881 glede pobiranja davka od točenja žganih pijač. Vsakdanje opazovanje kaže, da se pri odmerjanji davščine godé velike krivice, da je krčmar ali trgovec, ki speča prav malo žganih pijač, včasih više obdačen, kakor oni, ki potoči do 1000 hektolitrov žganih pijač na leto. Imenovani zakon določuje namreč za kupčijo z žganimi pijačami, za prodajo na drobno izven kupčijskih prostornosti, za prodajo na drobno v zaprtih posodah, in točenje na drobno jako različne davčne tarife. Po § 14. gori navedene postave je vsakemu kupcu ali krčmarju na prosto voljo dano, katero vrsto kupčije hoče naznaniti davkarskemu uradu. Ker se pa različne vrste prodajanja žganih pijač ne dādo v praksi lahko ločiti, se manj pa po oblastvih nadzorovati, je jasno, da enotna upepljava tega zakona ni izvedljiva, da so nekateri kupei z ozirom na njihov promet preveč, drugi zopet neprimerno malo obdačeni, kar vse vzbuja nevoljo in razna očitjanja v ljudstvu.

Tudi pri vprašanji, je li pri krčmarjih točenje žganih pijač glavna ali samo postranska obrt, pelje dostikrat do neprijetnih pritožeb, ker so davčni uradi, oziroma davčni inspektorji, dostikrat slabo poučeni, koliko eden ali drug krčmar žganja potoči. Gledé na to mora gospodarski odbor nasvetovati, da se slavni dež. zbor obrne do vlade za preuredbo postave z dne 23. junija 1881.

Gospodarski odbor stavi torej sledeče nasvete:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1.) Točka IV. B, § 3. letnega poročila deželnega odbora se vzame na znanje.

2.) Visoka vlada se naprosi, da predloži državnemu zboru primeren načrt zakona proti žganjepitju in pijančevanju.

3.) Slavna deželna vlada se nujno naprosi, da se prenaredi določba o točki 7. a) iz njenega razglasila dne 12. januarja 1885 tako, da se nobena množina uporabi namenjene žgane pijače (razen v lekarnah) obdačenju z deželno naklado ne odtegne.

4.) Deželnemu odboru se naroča, da prevdara vprašanje, bi li ne bilo za deželni zaklad koristno, če se deželna naklada na žgane pijače odmerja po njih moči, to je po množini alkohola, ki se v njih nahaja.

5.) Slavna vlada se naprosi, da se postavnim potom prenaredi zakon dne 23. junija 1881 pred vsem gledé pravične razdelitve davka od prodajanja in točenja žganih pijač.

Deželni glavar:

Otvaram generalno debato. Želi kdo besedo? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.) Preidemo tedaj v specijalno debato.

Poročevalec dr. Samec

(bere nasvet 1 — liešt den Antrag 1).

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec dr. Samec

(bere nasvet 2 — liešt den Antrag 2).

Poslanec Klun:

Slavni deželni zbor! Naj mi bode dovoljeno, v priporočilo odsekovih nasvetov spregovoriti nekoliko besed. Vsi se spominjate enkête, ki se je bila vsled vabila deželnega odbora sošla 17. in 18. aprila l. 1884, da bi pretresala prevažna vprašanja, kako bi bilo pomagati kmečkemu prebivalstvu. Med vzroki čedalje hujega propadanja kmečkega stanu imenovalo se je tedaj tudi žganjepitje, ki se čedalje bolj razširja po naši deželi. Naš čestiti gosp. poročevalec dr. Samec, ki je že l. 1880 zoper to kugo pisal posebno, od »Matičice slovenske« na svitlo dano brošuro, pojasnjeval je tedaj vsestransko slabe nasledke žganjepivstva, in soglasno je bilo sklenjeno:

1.) «Deželni zbor naj naprosi slavno c. kr. vlado, da predloži državnemu zboru postavo zoper pijančevanje za Kranjsko, kakeršno ima Gališka.»

2.) «Deželni zbor naj bi izrekel prošnjo do c. kr. vlade, naj se na špirit, ki je za konsum namenjen, naloži toliko davka, da bi zamoglo vino in pivo v ceni z žganjem konkurirati.»

3.) «Enkêta pripozna, da je najboljše sredstvo, da se žganjepivstvo odpravi, da se prodaja špirta podvrže takim naredbam, ki so veljavne gledé prodaje strupov.»

Naš deželni zbor je to reč lani obsirno obravnaval in je bil osnoval načrt neke postave ter deželnemu odboru naročil, naj slavno vlado popraša, bi se li bilo nadejati, da bi taka postava zadobila Najvišje potrjenje.

Kakor je razvidno iz deželno-odborovega poročila, je deželni odbor svojo nalogo rešil, ali dotlej, ko se je sestavljalo poročilo, od vlade še ni bil dobil nobenega odgovora. Iz odsekovega poročila, ki smo ga zdaj čuli iz ust g. poročevalca, je razvidno, da visoka vlada tudi do zdaj še ni prišla do sklepa, bi li postavo, kakeršno načrt ji je izročil naš deželni zbor, predložila v Najvišje potrjenje ali ne, ker ima zoper tako postavo razne pomisleke, zlasti da bi taka postava morda škodovala pridelovanju špirta in hudo zadela kraje, kjer je to pridelovanje glavna obrt, in da bi morda nasprotovala tudi § 1. zakona dne 23. junija 1881, ki določuje, da je kupčija s špiritom prosta obrt. Gotovo je prav, da se pred sklepanjem kake postave ozir jemlje na vse okolščine in vse nasledke, ki bi jih utegnili imeti; vendar se mi dozdeva, da je bojazen visoke vlade v tem oziru nekako pretirana. Na Hrvatskem imajo že nekaj časa tako postavo, kakeršno smo mi nasvetovali tudi za našo deželo, in do zdaj se še ni čulo, da bi vsled te postave trpela obrt pridelovanja špirta, ki je v ogerskih deželah mnogo zdatnejša, kakor pri nas. Pač pa se čujeje od vseh strani glasovi, da je ta postava jako koristna in dobrodelna za narod, in da se je ž njo žganjepivstvo prav zelo omejilo.

Pa ko bi taka postava res tudi imela slabe nasledke za omenjeno obrt, bi to visoke vlade nikakor ne smelo zavirati pritrditi postavi, ktere namen je, človeštvo obvarovati strašanskih nasledkov, ki jih žganjepivstvo ima. Škoda dotični obrti ni v nobeni primeri s škodo, ki jo žganje dela ljudem, in ko bi hotela slavna vlada pri svojih naredbah in ukrepih zmerom le na to gledati, da bi se nikomur sila ne delala ali kaka škoda ne zgodila, bi morale dostikrat izostati najpotrebnejše in najdobrodelnejše naprave. Toda vlada na posamezne okraje ali dele ne sme gledati, kadar gre za splošni blagor, zato mislim, da bi se tudi v tej zadevi splošni koristi morali umakniti vsi drugi pomisleki.

Ko se je trtna uš pokazala v naših okrajih, postavila je slavna vlada nemudoma komisije, ki so imele preiskovati dotične okraje in potrebne pripomočke rabiti ne gledé na to, da so vsled tega nekteri vinorejci trpeli veliko škodo. In kaj je ta škoda v primeri z dušnim in telesnim zlom, ki ga žganjepivstvo napravlja, ki je vir raznoterih bolezni, dušne in telesne propalosti, čedalje večjega uboštva in raznih drugih slabih nasledkov.

Kadar se kje oglasi živinska kuga, kako hude in ostre ukaze izdaja vlada, da bi svoje dežele obvarovala pred pošastjo, ki s poginom preti živinčutom našega kmeta. Ali ni torej tembolj potrebno in opravi-

vičeno, da bi enako ostre, da, najostrejše pripomočke in ukaze obrnila proti kugi, ki ne mori živinčet, ampak ljudi same? (Dobro! Dobro!)

Ko je bil te dni počil glas, da se kolera bliža našim deželam, kako je slavna vlada takoj zaukazala raznotere naredbe, sestavljala komisije, ki so morale preiskovati došle tujce, občinam naročala potrebne, dostikrat jako sitne reči i. t. d. In se je li kdo pritoževal, da vse to prizadeva razne stroške in sitnosti? Ne, ljudje bi bili marveč vlado po pravici dolžili, da ni storila svoje dolžnosti, ko bi bila potrebno previdnost opuščala. In vender si upam trditi, da škoda, ki jo kolera napravlja, ni v nobeni primeri s škodo, ki jo napravlja žganjepivstvo. (Dobro! Dobro!)

Kolera pride in obišče posamezne kraje, vduši nekoliko ljudi, potem pa zopet zgine. Žganjepivstvo pa se razširja po vseh deželah in krajih in dasiravno ljudi ne mori hitro, ampak le počasno, je vender končna škoda te strasti veliko večja, kakor vsake kužne bolezni, in vojska in kuga ne uničujeta toliko ljudi, kakor žganje, ki pogublja cele narode. (Dobro!) Indijance v Ameriki in prebivalce v zahodni Afriki, ki jih z vojskami in boji niso mogli zatreti, uničili so z žganjem in ti nekdanj tolikanj krepki rodovi so zdaj skoraj popolnoma izmrli. Tudi pri nas je videti žalostna prikazen, da po krajih, kjer je žganjepivstvo prišlo v navado, ljudje kakor senca lazijo okoli, in ako pojde tako naprej, bode slavna vlada gledala, kje dobiti potrebno število za brambo in varstvo države potrebnih vojakov. Ako bi je torej že moralna beda teh ubogih ljudi ne ganila, morala bi jo vsaj lastna korist in ozir na varstvo države priganjati k ostrim in brezozirnim ukrepom zoper žganjepivstvo.

Tudi v drugih državah so začeli misliti na to, kako bi žganjepivstvo zatrli, in te dni bilo je brati v časnikih, da na Nemšken razmotravajo vprašanje, bi li ne bilo koristno, ko bi žganje oklicali za državni monopol, kakor sta pri nas sol in tabak. Naj bi torej naša slavna vlada te reči ne izpustila izpred oči, ampak jo vzela v resen prevdarek in postavodajalnim zborom izročila v ta namen potrebne postavne načrte, da se tudi v tem oziru enkrat ne bode reklo, da je prepozno. (Pohvala — Beifall.)

Poročevalec dr. Samec:

Jaz na besede gosp. predgovornika nimam nič drugega omeniti, kakor kratko opombo napraviti; namreč da gosp. predgovornik misli, da je, na Nemškem namen špirit monopolizirati, zgolj moralni namen. Ali temu ni tako. Tam je namen le financijelni.

Ker ni bilo ugovorov proti nasvetu gospodarskega odseka, nimam tudi jaz nič nasproti ugovarjati in prosim, da se glasuje.

Deželni glavlar:

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo z drugim odsekovim nasvetom, naj izvolijo se vzdigniti.

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec dr. Samec:

Tretji nasvet je imel pred očmi naredbo deželne vlade, s katero se je storilo to, da, kdor kupi več kakor 1 hektoliter žganja, ni prisiljen deželnih priklad plačevati. Zatorej je gospodarski odsek bil tega mnenja, da je potrebno, da se določba v točki 7 a iz razglasila dne 12. januarija 1885 spremeni v tem zmislu, da se bodo od vsake množine špirta, katera je namenjena užitku, plačevale deželne naklade pri uvažanju.

Gospodarski odsek torej nasvetuje (bere nasvet 3 — fiešt den Antrag 3).

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec dr. Samec:

Doslej se je namreč pobirala naklada od navadnega žganja in tudi od spirita, ne da bi se bilo oziralo na moč ali vsebino alkohola. Gospodarski odsek je bil tega mnenja, da ne gre, žganje s špiritom metati v en koš, ampak da je treba davek pobirati po moči žganih pijač. To se že dan danes v Ljubljani izpečuje. Tukaj se namreč plača od hektolitra špirta 7 gld. 7 kr.; od žganja pa, ki ima menj ko 50 % alkohola, samo polovica tega davka. Se ve, da bodo vsled tega davki nekoliko večji, in zopet utegnejo gg. poslanci strah imeti, da bi se ta naš sklep ne potrdil; ali je en eksempl, katerega imamo v Pulji, v Istriji, kjer se plačuje od hektolitra žganja 35 gld. mestne priklade. Torej vas ni treba biti strah, ako se ta nasvet gospodarskega odseka sprejme. Nasvet se glasi: (bere nasvet 4 — fiešt den Antrag 4.)

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec dr. Samec:

V poročilu je omenjeno, da je davek od točenja žganih pijač (Schanksteuer) tako krivičen, da je velika potreba, da se nekoliko spremeni. Posebno bi bilo treba, da se §§ 11. in 13. dotične postavne dne 23. junija 1881. spremenita in menim, da bode tudi v korist države ležeče, ako prej ko mogoče vlada misli na spremembo dotičnega zakona.

Nasvetujem torej, da se tudi ta nasvet gospodarskega odseka sprejme, ki se glasi: (bere nasvet 5 — fiešt den Antrag 5.)

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec dr. Samec:

Ker obstoji nasvet gospodarskega odseka iz pet točk, prosim, da bi se o njih takoj glasovalo v tretjem branji.

(Obvelja — Angenommen.)

8. Ustna poročila finančnega odseka:

a) o prošnji šolskega odbora obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani za podporo.

8. Mündliche Berichte des Finanzausschusses:

a) über die Petition des Schulausschusses der gewerblichen Fortbildungsschule in Laibach um Subvention.

Poročevalec Kersnik:

V Ljubljani obstoječi, s c. kr. véliko realko združeni obrtni nadaljevalni šoli naklonil je slavni deželni zbor že l. 1885. razun tistih 380 gld., katere tej šoli iz cesar Fran Josipove ustanove leto za letom dohajajo, še posebe 300 gld. in kakor priča letnega poročila § 8, marg. št. 32, naukazal je deželni odbor tej šoli tudi že teh 300 gld. Letos se je načelnistvo te šole zopet s prošnjo obrnilo na slavni deželni zbor, naj jej blagovoli razun sedanje subvencije se drugih 200 gld., to je za leto 1885/86 vkupni znesek 500 gld. dovoliti.

Prošnja se sklicuje na to, da vzdrževanje te šole tekoče šolsko leto prouzročuje ravno tiste stroške, kakor preteklo leto in da se vzdržuje edino le s subvencijami.

Finančni odsek je sicer uvaževal potrebo šole, ampak ker dotično načelnistvo ni predložilo nobenega računa o porabi subvencij in o stanu premoženja, zato predlaga odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene: Deželni odbor se pooblasti, obrtni nadaljevalni šoli v Ljubljani dati primerno podporo iz deželnega zaklada proti temu, da položi račun o porabi subvencije.

(Obvelja — Angenommen.)

b) O prošnji predstojništva «Ljudske kuhinje» v Ljubljani za podporo;

b) über die Petition der Vorsteherung der «Laibacher Volksküche» um Subvention.

Poročevalec Kersnik:

Predstojništvo društva «Ljudska kuhinja» v Ljubljani prosi, da bi dobilo tudi za l. 1886. tisto podporo, kakor do sedaj. V navadi finančnega odseka je bilo v vseh teh letih, kadar je dovoljeval tej družbi podpore, poudarjati, da se dá podpora enkrat za vselej, ali tako rekoč zadnjikrat, in lani se je to posebno poudarjalo. V mislih se je imelo, da tak institut, kateri sam gmotno kolikor toliko izhaja, ne potrebuje posebne podpore in zatorej nasvetuje finančni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene: Ljudski kuhinji v Ljubljani se dovoli za l. 1886. 50 gld. podpore iz deželnega zaklada.

Abgeordneter Dr. Ritter von Gutmannsthal:

Ich erlaube mir zu beantragen: Die beantragte Ziffer von 50 fl. auf 100 fl. zu erhöhen, welcher Betrag auch im vorigen Jahre bewilligt wurde. Es ist leicht begreiflich, daß eine Anstalt, welche sich zur Aufgabe gemacht hat, der mittellosen Bevölkerungslasse um billige Preise eine kräftige Nahrung zu verschaffen, mit einem fortwährenden Deficit zu kämpfen haben muß, wenn sie ihren löblichen Zweck erreichen will. Damit dem finanziellen Uebelstande abgeholfen werden soll, ist es nicht nur nöthig, die Privatwohlthätigkeit in Anspruch zu nehmen, sondern es ist auch notwendig, daß von Seite des Landes und der Stadt der Anstalt unter die Arme gegriffen wird. Es wäre übrigens sehr wünschenswert, freilich ist dies leider bis jetzt nur ein pium desiderium, das Bestehen der Anstalt durch fixe Beiträge seitens des Landes und der Stadt zu sichern. Nachdem es aber bis jetzt noch nicht so weit gekommen ist, so erlaube ich mir, einstweilen die Erhöhung des Beitrages auf 100 fl. zu empfehlen.

(Se podpira — Wird unterstützt.)

Poročevalec Kersnik:

Ostajam sicer pri predlogu finančnega odseka, kakor je moja dolžnost; ampak uverjen sem, da bode ljudska kuhinja imela tudi letos tisto srečo, kakor druga leta, in da se bo sprejel tisti predlog, kateri ji več dovoljuje.

Landeshauptmann:

Ich bringe den Abänderungsantrag des Herrn Abgeordneten Dr. Ritter von Gutmannsthal zur Abstimmung, welcher dahin lautet, die vom Finanzausschusse beantragte Subvention von 50 fl. für die «Laibacher Volksküche» auf 100 fl. zu erhöhen. Ich bitte diejenigen Herren, die mit diesem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja — Angenommen.)

c) O prošnji gimnazijskega ravnateljstva v Kranji za podporo ubožnim dijakom;

c) über die Petition der k. k. Gymnasialdirection in Krainburg um Unterstützung für dürftige Studierende.

Poročevalec Kersnik:

Gledé prošnje ravnateljstva Kranjske gimnazije stopil je finančni odsek na tisto stališče, na katerem je stal pri vseh prošnjah, katere so dosle od drugih gimnazijskih ravnateljstev, ter tudi gledé te podpore nasvetuje finančni odsek: Slavni deželni zbor naj sklene: C. kr. ravnateljstvu Kranjske gimnazije se v podporo ubožnih dijakov dovoli 100 gld. za l. 1886. iz deželnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

- d) O prošnji društva v podporo modroslovcev na c. kr. Dunajskem vseučilišči za podporo ;
- d) über die Petition des Philosophen=Unterstützungsvereines an der k. k. Universität in Wien um Subvention.

Poročevalec Kersnik:

Tudi gledé te prošnje je bil finančni odsek tega mnenja, da se dovoli tista svota, kakor je do sedaj v navadi bila, namreč 20 gld. podpore. Finančni odsek nasvetuje torej:

Slavni deželni zbor naj sklene: Podpornemu društvu modroslovcev na Dunajski univerzi se 20 gld. podpore za l. 1886. dovoli iz deželnega zaklada.

(Obvelja — Angenommen.)

- e) O prošnji Kristana Karola, delovodnika v prisilni delalnici, za remuneracijo ;
- e) über die Petition des Kristan Karl, Werkmeister in der Zwangsarbeitsanstalt, um Remuneration.

Berichterstatter Luchmann:

Hoher Landtag! Der Oberaufseher und Werkmeister der hiesigen Zwangsarbeitsanstalt Karl Kristan hat sich an den Landesauschuß mit der Bitte um Bewilligung einer Remuneration gewendet. Der Bittsteller hat als Oberaufseher und als Weber- und Werkmeister mit der Aufsicht der Zwänglinge, ferner mit der Aufnahme der sämtlichen Privatarbeiten sehr viel zu thun, er hat das Incassogeschäft von allen für die Privatparteien gelieferten Erzeugnissen zu beorgen und hat eine verhältnismäßig ziemlich wichtige Arbeitsleistung zu versehen. Andere Meister sind in ihren Verdiensten durch die Erhöhung des Parteienverkehrs bedeutend besser gestellt, während der Verdienst des Betreffenden in dieser Beziehung durchaus keine Steigerung erfahren hat, nachdem die Ausdehnung der Weberei wegen Platzmangels nicht möglich war und sich dieselbe noch immer auf dem gleichen Standpunkte befindet wie in früheren Jahren. Die Leitung der Zwangsarbeitsanstalt spricht sich über den Betreffenden lobend aus und empfiehlt das Gesuch der Berücksichtigung. Der Finanzauschuß ist jedoch der Ansicht, daß der hohe Landtag diesem Ansuchen nicht direct Folge leisten soll, sondern der Petent an den Landesauschuß, an den sein Gesuch gerichtet war, zu verweisen wäre. Es werde dem Landesauschusse empfohlen, aus dem Titel «Remunerationen und Aushilfen», für welche der in das Präliminare pro 1886 eingestellte Betrag eine Erhöhung um 100 fl. erfahren hat, diesem Bittsteller eine entsprechende Remuneration zu gewähren.

Der Finanzauschuß beantragt somit:

Der hohe Landtag wolle beschließen: «Das Gesuch des Werkmeisters Karl Kristan wird dem Landesauschusse zur Würdigung abgetreten.»

(Obvelja — Angenommen.)

Deželni glavar:

Ustna poročila finančnega odseka pod točko 8 denasnjega dnevnega reda črke *f, g, h, i, k* moram odstaviti zaradi bolehnosti gospoda poročevalca. Prehajamo tedaj k 9. točki denasnjega dnevnega reda:

9. Utemeljevanje samostalnega nasveta gosp. poslanca Otona Detele, zadevajočega načrt zakona o cestah na Kranjskem. (Priloga 45.)

9. Begründung des selbstständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Otto Detela mit dem Entwurfe eines Straßengesetzes für Krain. (Beilage 45.)

Poslanec Detela:

Slavni zbor! Dvanajst let je, kar je v veljavi postava o cestah dne 5. marca 1873. l. Ali od leta do leta se množijo pritožbe, da ta postava sploh ni ugodna cestnim razmeram. Pritožujejo se namreč v mnogih krajih zemljišni posestniki, da so stroški za ceste tako ogromni in zaradi tega zemljišča tako preobložena z nakladami, da jih ne morejo več zmagati. Pritožujejo se pa tudi tisti, kateri po cestah vozarijo, da so ceste od leta do leta slabejše. Pritožujejo se načelniki cestnih odborov, kako težavno je ceste s tlako, katero imajo občine opravljati, v dobrem stanji vzdržavati. Končno bi se tudi deželni odbor pritoževal, kateremu prihaja od leta do leta več pritožb in rekursov v cestnih zadevah, katere mu nalagajo mnogo neplodovitega dela. Gospodom poslancem, posebno onim z dežele, je znano, kako težko se pričakuje prememba sedanje cestne postave, in trditi smem, da je zdaj to vprašanje najbolj popularno na deželi.

Ako se pa hoče dosedanja postava spremeniti, treba je poznati njene napake. Po mojem mnenji so dve glavni napaki v tej postavi, in sicer:

Da se je dolžnost vzdrževanja okrajnih cest navalila edino le posameznim okrajem, in sicer tako, da se je brez ozira na to, ali služi cesta prometu enega, dveh ali še več okrajev, naložila vzdrževanje edino le tistemu okraju, v katerem se nahaja dotična cesta.

Nasledek te nepravilne razdelitve bremena, kate-rega provzročuje vzdrževanje okrajnih cest, je ta, da so nekateri okraji v primeri z drugim ogromno preobloženi. Da bodem jaz to nekoliko s številkami pojasnil, prosim gosp. deželnega glavarja, naj mi dovoli, da navajam številke, kako je cestno breme razdeljeno po okrajih na Kranjskem. Dosedaj še nismo imeli takih statističnih izkazov, a ti so važni, ker ravno te številke jasno govoré, da je prememba sedanje cestne postave jako potrebna. Treba je za vsak okraj vedeti, koliko ceste je naložene v vzdrževanje na 1 gld. davka in koliko ceste pride po tej razdelitvi na enega prebivalca. To je v sledečem izkazu razvidno:

	na 1 gold. zemljiškega davka	na enega pre- bivalca
v Kranjski Gori	0·9 m ceste	1·6 m ceste
v Zatičini	1·0 m »	2·2 m »
v Idriji	1·0 m »	3·4 m »
v Vipavi	1·1 m »	2·2 m »
v Logatci	1·1 m »	3·3 m »
v Trziči	1·2 m »	2·4 m »
v Postojini	1·2 m »	2·9 m »
v Kostanjevici	1·5 m »	3·5 m »
v Senožečah	1·6 m »	2·2 m »
v Kranji	1·7 m »	4·0 m »
v Škofji Loki	1·8 m »	3·3 m »
v Ljubljanski okolici	1·8 m »	4·7 m »
v Mokronogu	1·9 m »	4·3 m »
na Vrhniki	1·9 m »	4·3 m »
v Bistrici	2·0 m »	3·0 m »
v Radovljici	2·0 m »	4·2 m »
v Kamniku	2·0 m »	4·3 m »
v Loži	2·2 m »	5·1 m »
na Brdu	2·5 m »	4·0 m »
v Litiji	2·5 m »	5·0 m »
v Krškem	2·5 m »	6·2 m »
v Trebnjem	2·7 m »	5·4 m »
v Žužemperku	3·1 m »	4·6 m »
v Novem Mestu	3·1 m »	4·9 m »
v Radečah	3·4 m »	6·0 m »
v Metliki	3·4 m »	6·9 m »
v Ribnici	3·5 m »	5·2 m »
v Kočevji	3·7 m »	6·4 m »
v Velikih Lasičah	4·3 m »	6·6 m »
in v Črnomlji	4·5 m »	7·3 m »

(Poslanec Dev kliče: To je lepo!)

Tedaj gospôda moja, če to primerjate, vidite, da pride v Kranjski Gori in v Zatičini na 1 gld. davka 1 m ceste in na enega prebivalca 1·6 m, oziroma 2·2 m, med tem, ko pride v Črnomaljskem okraji, ki je najbolj ubožen okraj naše dežele, na 1 gld. davka 4·5 m in na enega prebivalca 7·3 m ceste. Iz tega bode razvideli, da je to breme neprimerno razdeljeno ter v nekaterih okrajih celo neznosno. (Klici — Huje: Res je!)

Omeniti pa moram, da v tistih okrajih, in to so v večini na Kranjskem, ker se je cesta razdelila edino le na podlagi gruntnega davka, pride še več ceste na 1 gld. davka, oziroma na enega prebivalca, kakor ta izkaz navaja, kateri je sestavljen na podlagi vsega direktnega davka, torej ne samo zemljiškega, temu tudi dohodninskega in pridobninskega.

Nasledek take razdelitve je, da se v okrajih, kateri so preobloženi, ceste v slabem stanju nahajajo, ker jih okraj ne more vzdrževati. Tirjajo se zato podpore in posojila iz deželne zaklada, in tako je prišlo, da se je tekom zadnjih 10 let svota posojil, katera bi bili imeli vže zdavnaj povrniti okrajno-cestni odbori, narastla na 32000 gld.; in jako dvomljivo je, če bode mogoče le polovico te svote izterjati, ker ravno tisti okraji, kateri so naj več dolžni, so z cestnim bremenom preveč obloženi in prerevni, da bi mogli celo posojilo povrniti.

Jaz mislim, da številke katere sem navedel, ne potrebujejo nobenega komentara, in da vsak razvidi, da se breme za vzdrževanje cest mora razdeliti bolj pravično in enakomerno. Ako bi se bila država držala takih načel proti deželi, kakor se drži naša dežela nasproti posameznim okrajem, bi mi nobenih državnih cest ne imeli. Država bi rekla, vsaka dežela naj sama vzdržuje svoje ceste in to bi ravno tako bilo, kakor mi dosle zahtevamo, da mora vsak okraj vzdrževati svoje ceste, ne da bi se menili za to, ali izvira iz prometa na teh cestah korist le za dotične posamezne okraje ali tudi za več sosednih okrajev.

Druge dežele so že zdavnaj spoznale, da to ne gre, in ravno tiste dežele, katerih promet je najbolj razvit, katere v narodno-gospodarskem oziru najbolj napredujejo, vpeljale so deželne ceste. In ravno s to vpeljavo stekli so si velike zasluge ter odpravili s tem naj večje napake, da so se vse tiste ceste, katere so važne za promet mnogih okrajev, uvrstile za deželne ceste, katere se vzdržujejo iz deželne zaklada.

Tako nahajamo, kakor je že v tej zbornici večkrat povedano bilo, na Niže- in Zgorenje-Avstrijskem in Solnograškem, Koroskem in v Galiciji že zdavnaj deželne ceste in kakor je iz poročil dotičnih deželnih odborov razvidno, so se izvršno pokazale te naredbe.

Stroški za deželne ceste — smem trditi — so primeroma nizki, ker ta kategorija cest je izročena upravi deželnih organov. Na Solnograškem na pr. stane kilometer deželne ceste 124 gld., torej pride na en meter 12 kr., in znano je, da so ceste na Solnograškem v izvršnem stanju.

Vprašam jaz, koliko stane vzdrževanje okrajnih cest na Kranjskem, če se v poštve jemlje tudi tlaka, in na podlagi zanesljivih računov odgovorjam, da trikrat toliko, kakor na Solnograškem!

Nekateri se bojé, če se vpeljejo deželne ceste, velikanskih bremen za deželni zaklad. Moram pa opozoriti, da so tudi zdaj stroški in tlake za vzdrževanje okrajnih cest hudo breme za posamezne okraje, posebno za tiste, kateri so obsojeni vzdrževati ceste za promet drugih okrajev. To ni pravično in tako ne sme ostati, kar nam kaže veliko število peticij lanskega in letošnjega leta, katere zahtevajo spremembo cestne postave.

Druga napaka sedanje cestne postave je pa ta, da največe breme naklada ravno posestnikom zemljišč; kajti vsa tlaka, to je pripravlanje in dovažanje sute, in posipanje, sploh največ dela, katero okrajne ceste provzročujejo, pride na kmeta. To bi bilo opravičeno, ko bi kmet imel največe koristi od ceste, ali to nij res! Obrtniki in trgovci so — kakor je zdaj navada — cestne tlake popolnoma oproščeni, če nimajo gruntne posestve; ker je skoraj po vseh krajih cesta le na podlagi zemljiškega davka razdeljena.

Tedaj se mora zgoditi neka prememba, da se ta krivica odpravi. Tistikrat, ko je politični potres leta 1848. fevdalne predprave graščakov razdejal v razvaline, tistikrat se je mislilo, da je tudi tlaka za večni čas pokopana. Ali, gospoda moja, izvlekli so tlako zopet iz teh razvalin in naložili so kmetom pri vzdrževanju cest tako breme, da se mnogokrat slišijo pritožbe, da

imajo nekateri posestniki zdaj večo tlako za ceste, kakor so jo nekedaj za graščake imeli.

Vpraša se, bode li tudi načrt postave zadostoval v vsakem obziru cestnim razmeram.

Vem, da predloženi načrt ni popolno delo, in da se da v mnogem popraviti, ampak treba je, da se enkrat začne; kajti od leta do leta se je odloževalo, čeravno je od leta do leta zahtevalo ljudstvo spremembe cestne postave. Zato predložim letos ta načrt cestne postave slavnemu deželnemu zboru. Naj on sodi! Kar je dobrega, bode potrdil, in kar je slabega, bode zavrgel in ne bodem se temu opiral; da se le enkrat v tej zadevi to ukrene, kar ljudstvu koristi.

Ob kratkem hočem pretresavati, v čem se loči ta načrt od cestne postave, katera je zdaj v veljavi. Poglavinna prememba je že v § 1., — kajti s § 1. se vpeljujejo deželne ceste, katerih stara postava nima. Ima pa tudi vaške ceste in pota, katere tudi niso v dosedanji postavi. Kar se deželnih cest tiče, sem že dokazal, da je treba v tem obziru radikalne reforme. Kar se pa vaških potov tiče, skušnija uči, da treba občinske in vaške ceste ločiti, ker so zaradi tega vedni prepiri in tožbe.

§ 16. v stari postavi odločuje, da je vsaka občina praviloma dolžna skrbeti, da se po njenem ozemlju redno napravljajo in vzdržujejo potrebne občinske ceste, potje in mostovi.

Zdaj ko ni postavnega razločka med občinsko in vaško cesto, so vedni prepiri zaradi vzdrževanja takih cest. Občinski odbori se branijo, da bi se ceste ob stroških cele občine vzdrževale in trdijo, da je to dolžnost onih vasi, katere dotične ceste rabijo.

Zastopniki posameznih vasi se pa sklicujejo na § 16. cestne postave in poudarjajo, da je vsled te postavne določbe cela občina dolžna skrbeti za občinske ceste.

Zato je pa treba, da se postavno določi, za katere ceste ima skrbeti cela občina, in za katere posamezne vasi.

Daljni razloček med predloženim načrtom in dozdano postavo je določilo, da mora cestni odbor iz okrajnega zaklada skrbeti za šuto (gramoz) in s tem je za tiste, kateri imajo cesto vzdržati, največa olajšava vpeljana. Kajti to je zdaj najhujše za posestnika, da mora sam skrbeti za material, da mora v nekaterih krajih prav daleč hoditi, da kamenje dobi. V mnogih krajih morajo kmetje šuto za cesto za dragi denar kupovati.

Mnogo stroškov se bode zemljiškim posestnikom prihranilo s tem, da se to na cestni zaklad naloži in tako primerno stroške na celi okraj razdeli.

Dalje se razločuje načrt te postave od stare gledé sestavljenja cestnih odborov. Kakor je gospodom znano, so po zdanji postavi volili cestni odbor občinski župani in svetovalci celega okraja.

Tako so imeli pri volitvi kmetске občine po vseh okrajih tako večino, da ni prišel iz mest in trgov nobeden zastopnik v cestni odbor, če ga niso hoteli župani iz kmetških občin voliti.

Ker se pa ima po načrtu nove cestne postave breme za vzdrževanje cest enakomerno na vse davke razdeliti, je tudi popolnoma opravičeno, da so davko-

plačevalci vsake vrste v cestnem odboru zastopani. Po novem načrtu pa pridejo zastopniki mest in trgov v cestni odbor in ravno tako tisti trgovci in obrtniki, kateri plačujejo 200 gld. davka, kar se ujema z občinskim volilnim redom, ker imajo taki davkoplačevalci tudi virilni glas v občinskem odboru.

Dalje se razločuje načrt tudi v tem, da nima tisti, kateri plačuje naj večji davek v dotičnem okraju, pravice vstopiti brez volitve v cestni odbor, temveč da posestniki, kateri plačujejo 100 gld. zemljišnega davka, volijo skupej enega zastopnika v cestni odbor. Na veleposestnike, kateri od svojega posestva izvanredno veliko davka plačujejo, se je v načrtu predložene postave oziralo in določilo, da tisti, kateri plačuje deseti del neposrednih davkov v enem okraju, ima pravico ali sam, ali po kakem pooblaščenju vstopiti v cestni odbor. In to je opravičeno, da oni, kateri toliko davkov plačuje in vsled tega tudi v tej razmeri za cestne namene skladati mora, ima pravico do zastopništva v cestnem odboru. Deželni odbor je dozdaj imenoval po enega zastopnika v cestni odbor, po novem načrtu pa bode imel pravico imenovati enega ali dva. Najbolj važna sprememba pa je, da se ima po tem načrtu imenovati načelnik in načelnika namestnik cestnega odbora po deželnem odboru. Jaz sem v tej zadevi z mnogimi načelniki govoril in vsi so to naredbo odobrvali. Prav za prav moram reči, da je to idejo eden cestnih načelnikov sam sprožil, ki je rekel, dokler smo mi voljeni od županov in svetovalcev, ne moremo gledé vzdrževanja okrajnih cest povsem tako postopati, kakor postava velevala; kajti če se strogo po postavi ravnamo, pridemo do tega, da nobeden več voljen ne bode. Nasledek tega pa je, da se pri mnogih cestnih odborih slabo gospodari, in da so ceste v slabem stanu. Če hočemo boljše cestne razmere doseči, se mora postaviti za načelnika cestnega odbora tak, ki je neodvisen od volilcev. — Mislim, da se deželnemu odboru sme imenovanje cestnih načelnikov prepustiti; kajti cestne zadeve so strogo gospodarske in ni se treba bati političnih ali Bog vé kakih obzirov, ker se bode deželni odbor edino le na to oziral, kar bode za cestne zadeve bolj koristno.

Ker se bode načrt te postave itak gospodarskemu odseku izročil, da jo na drobno pretresuje, in o tem svoje mnenje izreče, mi ne gre danes nadrobneje preiskavati določila te postave in ne bom dalje o tem govoril; edino le to bi jaz gg. deželnim poslancem na srce položil, da glede na to, ker so premembe te postave tako važne, da naj bi se ne ustrašili pretresovanja te postave zaradi kratkega časa, kateri je letošnjemu zborovanju še določen; naj se poprimejo dela, da bodo vse to še v letošnjem zasedanji rešili. Kajti če bo cestna postava sprejeta, bode treba prihodnje leto postavno predložiti o razvrstjenji (kategorizaciji) cest. — Če se postava letos ne sprejme, se ne bode vedelo, ali bodo deželne ceste vpeljane ali ne in deželni odbor bi ne imel povoda predložiti postavno o novi kategorizaciji cest in zavlekla bi se reč leta in leta. Zatorej prosim, da bi se načrt postave izročil gospodarskemu, po dveh udih pomnoženemu odseku,

in slavni zbor bodi zagotovljen, da bodemo s sklepom nove cestne postave vsej domovini ustregli ter nam bode za to vedno hvaležen naš narod.

V formalnem oziru nasvetujem:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Ta predlog se izroča gospodarskemu, po dveh udih slav. dežel. zbora pomnoženemu odseku v pretres in poročanje.

(Splošna živahna pohvala — Allgemeiner lebhafter Beifall.)

Deželni glavar:

Želi kdo govoriti v formalnem oziru? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.) Prosim tedaj tiste gospode, ki se strinjajo z nasvetom gosp. Detele v formalnem oziru, naj izvolijo se vzdigniti.

(Obvelja — Angenommen.)

Deželni glavar:

Ta dva uda v pomnoženje gospodarskega odseka bodemo volili na konci seje. Tudi bodemo na konci seje volili enega verifikatorja zapisnikov, ker utegne g. poslanec Robič dalje časa bolehati in je ta posel imeniten. Prosim torej, da se gg. poslanci med sejo pogovorijo, katere gospode hočejo izvoliti.

Poslanec dr. Poklukar:

Prosim besede! Sprejeli smo ravnokar predlog g. poslanca Detele, da se njegov načrt zakona o cestah izroči gospodarskemu odseku, ki se ima pomnožiti za 2 uda; pa ne vem, ali ima to pomnoženje občno za gospodarski odsek veljati, ali le samo za ta predlog. Tedaj bi mislil, da bi dobro bilo, da se jasno izreče.

Poslanec Detela:

Jaz sem tega mnenja, da se gospodarski odsek samo za ta predlog, *ad hoc*, pomnoži.

10. Utemeljevanje samostalnega nasveta gosp. poslanca dr. Poklukarja gledé osnovanja vodne komisije.

10. Begründung des selbstständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Josef Poklukar betreffend die Bildung einer Wasserbeschuss-Commission.

Poslanec dr. Poklukar:

Slavni zbor! Varoval se bodem Vam jemati dragi čas, ko predlagam vprašanje, katero se mi zdi že po svoji naravi precej dobro utemeljeno. Predlagal sem v zadnji seji, naj se ustanovi, naj se da deželnemu odboru nalog, da sestavi v sporazumljenji z vlado posebne vodne komisije, katerim naj bi nalog bil, da preiščejo vsak okraj v deželi, kateri trpi škodo, katero trpi kmetijstvo in poljedelstvo po vodi, bodi si

po derečih vodah, po potokih, bodi si po mrtvi močvirski vodi, bodi si po takih, katere nastopajo redno vsako leto in prizadevajo kmetijstvu veliko škodo. Da je v tem oziru treba kaj resnejega storiti, kakor je bilo do zdaj mogoče, mislim da tega ne bode treba obširno dokazovati. Ako pogledate našo deželo in se ozirate na vse tiste kraje, kateri trpé škodo po povodnji, boste videli, da je dela mnogo, katero čaka že dolgo časa povoljne rešitve in pomoči pri našem kmetijstvu. V najbližnji okolici vidite obširno Ljubljansko močvirje, za katero je celo delo pripravljeno za osušenje, veliko se je izdalo, pa se je tudi velik uspeh dosegel. In tudi gledé močvirja vidimo, da bi imela povodna komisija še precej dela zato, ker je deželni odbor tako preobložen z drugimi deli, tako da bi mu pač ustrezno bilo, ako se mu doda drugi organ, kateri naj se izdelanih projektov za osušenje močvirja poprime, kateri naj bi se pogajali z dotičnimi interesi, kolikor bode za potrebne stroške prinašal eden ali drugi.

Ako se oziramo dalje po naši deželi, vidite na notranjski strani Cérkniško in Ložko dolino, kateri se preplavljati vsako leto večkrat, kar veliko škodo prizadeva pri poljedelstvu. Enako je v Logaskem okraju Planinska dolina; enako močvirska voda škodo prizadeva krog Razdrtega in v Bistriski dolini. Ako se ozremo na drugo stran na Dolenjsko, ko se pretrga Ljubljansko močvirje, nahajamo ga zopet pri Grosuplji in Šmarji, imate Račensko dolino, o kateri smo nedavno slišali. Obravnave deželnega zbora pri družih prilikah kazale so nam, kako veliko je še drugega takega prostora na naših zemljiščih, katerega bo treba z osušenjem onih dolin storiti rodovitnega.

Dalje imamo v Trebniški bližini Trebanjsko in Mokronoško dolino in dalje čez Škocijan močvirje krog spodnjega teka reke Krke, ter smo zaradi uravnanja Krke slišali poseben predlog. Ako gledamo na škodo, katero prizadevajo povodnji, če smo po eni strani se žalostjo čuli velike škode, katere je letos prizadajala povodenj na Gorenjskem in če smo po drugi strani vendar delovanje v tem obziru toliko sprožili, da ne bomo čakali več, da bi se le po poškodovanji — po toči — zvonili, ampak da bomo poprej nevarnosti v okom prišli, katera zemljiščem preti. Ako dodám temu kar sem dozdej na kratko naslikal, še obravnave in dozdanje uspešne naredbe, katere so se prizadevale v Vipavski dolini in opomnim se preteče škode po Kamniški Bistrici in dodám še izgled na Gorenjsko pri Radečah, sem precej v kratkih potezah to popisal, kar pričakuje potrebne in nujne rešitve za našo deželo. Ako sem predlog ta stavil, moram pa izreči, da ga nisem zató stavil, kakor da bi ne bilo do zdaj že dobre volje, bodisi pri deželnem odboru, bodisi pri deželni vladi, pomagati tistim namenom, katerim ima služiti vodna komisija. Le nasprotno z veliko hvaležnostjo priznavam, da je posebno zadnja leta slavna vlada veliko storila. Ona je na pr. uravnavo najnevarnejše reke Save tako krepko podpirala, da jej je vsa dežela za to hvaležna. Enako radovoljno je dovolila pomoči za osušenje povodnji na Notranjskem. Za Ložki okraj pripravila je načrt, kako bi se pomagalo Ložki in Cérkniški dolini. Enako smo čuli njeno

napravo načrta Račenske doline pod Šmarjem. Tedaj moj predlog nima nikakor biti očitane, oziroma pomanjkanje zaupanja do organov, kateri so pripravili ta dela; ampak naravno je, da izredno delo, kakor je tukaj potrebno, ne moremo doseči samo z rednimi močmi in bi bilo prav tako tudi preveliko preobloženje gotovo marljivega deželnega odbora, ako bi hoteli njemu naložiti tudi to breme, da bi tudi to še vzel v svoje področje brez vsake pomoči.

Ako se oziram, kaj so gledé škodljivih vod storile druge dežele, ne bodem kazal na sosedno Koroško, katero je veliko s pomočjo države dosegla in kamor se obračajo velikanske svote. Še veliko več se je izdalo za Tirolsko, v kateri deželi je povodenj veliko škode naredila. Opomniti pa smem, da se v Galiciji, katera je v preteklem letu veliko škode trpela po povodnji, že več let živo prizadevajo, pridobiti izdatno pomoč v tem, da marljivo zbirajo potrebno gradivo; — da kaže enako pobrinjanje v sosednji Šleziji, katera je že nekaj postav sklenila v ta namen, da bi se uredile tamošnje vode in v katerih postavah se ozira na državno podporo. Enake priprave so tudi na Českem. Organizacija teh organov, kakeršnih jaz nameravam, je različna v vsaki deželi, ker pa se nahajejo, so tako realni kakor praktični. Na Gališkem je poseben oddelek tamošnjega deželnega odbora, ki se končno s to stvarjo peča. Ta odbor je zahteval v eni prošnji, ki se je izročila vladi, in ta je predložila državnemu zboru postavo, po kateri se ima Gališki privoliti velikanska podpora.

Na Českem ima to delo v rokah en oddelek (*Me-liorations-Section*) deželno-kulturnega društva, to je to, kar pri nas kmetijska družba — *Landesculturath*, deželno-kulturni svet — tam imajo posebno sekcijo za ta posel, ki ima nalog, vse pripraviti, da se dobi deželna pomoč in da se doseže državna pomoč. Enako je tudi v Šleziji.

Pa organizacija sama je po mojem mnenju menj pomenljiva, ampak to je pglavitno, da je treba v do-sego tega namena izrednih, naravno pa samo za-časnih moči. Ker nisem strokovnjak, ne vem pre-sočiti, za koliko časa bi imela posla taka komisija, mislim pa, da bo, ako ne bo pod rokami rastlo delo, vse dognano v treh do štirih letih.

Ako se posel komisije omeji na pripravljalna dela tehniške preiskave, načrte, proračune, sostavo konkuren-ce in načrtov predlogov za postavodajstvo. Kar tedaj zadeva potrebo, da se v tem oziru naši deželi ustreže, ni treba obsirnejšega utemeljevanja, in da deželni odbor tega posla ne more storiti sé svojimi sedanjimi močmi, razvidimo vsi, ker še družih, na pr. cestnih del, ne more rešiti. Meni se zdi potrebno v ta namen posebnega strokovnjaka. V tehniki se pač podučuje zgradba cest, zgradba pri vodah, zgradba poslopji; ali meni se zdi, da bode v prvi vrsti pri nas treba hidrotehnika. Poleg tega se vé, da je dobro, in upam, da bomo to pri vladi dosegli, da bi bil zastopan tudi kulturni inženir. Ako bi slavna vlada drugače se ne udeležila, bi nam saj bilo mogoče doseči, da bi ona poljedelskemu mi-nisterstvu vsaj nasvetovala, da dobimo razen denarne podpore kako drugo tehnično moč. Končno se mi

zdi potrebno, da so gospodarski zastopniki v tej komi-siji, posebno za to, ker namen, kateri se ima doseči, je izključno gospodarski. Tehnik bo povedal, po kateri poti se to dá doseči in gospodarski ud komisije, ki mora na vsak način biti domačin, ako bi bila tudi oba ostala uda nedomačina, bode imel skrbeti, da se namen doseže kolikor mogoče po najcenejši poti, in da je ta kot posrednik med deželnim odborom in tehnikom, da je poročevalec z kmetskega stališča, kajti dostikrat se zgodi, da se izdelava operat drugače in da se končno kaj napravi, kar ni za rabo. Toliko omenjam gledé organizacije.

Komu bi se pridelila ali podredila ta komisija, sem tudi premišljeval in kakor se vidi, ne bode drugače, da bode ta oddelek deželnemu odboru prirejen.

Kar se tiče stroškov, mi ni bilo mogoče na drobno preiskati; pa zvedel sem, koliko stroškov proučujeje v drugi deželi enak organ, samo da je razmerno večji, na Českem. Deželni kulturni svet ima lastnega premoženja, ima stalno namesčenega tehnika. Tam ima inženir stalne plače 1500 gl., tudi ima dijete po 5 gl., kedar posluje zunaj pisarne, kar se zgodi večji del leta, namreč po 8 mesecev, tako da stroški za eno moč, katera stalno dela, bi stali pri našem organu okoli 3000 gl., vse skupaj pa k večjemu 5- do 6000 gl. na leto.

Za drugo moč, katera bi bila dodana temu svétu, bi se plačevalo od slavne vlade, če bi nam pomagala s kulturnim inženirjem. Kar se tiče gospodarskega uda te komisije, po mojih mislih ne bode treba vedno delati, njemu bode svoje opazke poročati deželnemu odboru, sestavljati konkurence, načrte, postave i. t. d. in za tega ne bode veliko stroškov, ker ni treba stalnega delo-vanja. Vsi drugi stroški bi se ravnali potem, ali bi se dela več vzelo in mislim da bi poblizje po kalkulu, katerega imam, shajala na leto 5- do 6000 gl. To bi bili začasni stroški, kateri prenehajo, kedar bode na-log rešen. Poglavitni povod, katerega imam omeniti, zakaj predlagam ustanovo posebne komisije, je ta, da je, kakor bode prilika večkrat omeniti, da je v držav-nem zboru navlašč za take namene privoljen bil že pred par leti poseben zaklad, tako imenovani «melijo-racijski fond», katerega zajemati imajo pravico posa-mezne dežele, in zdi se mi, kakor naša narodna pri-povedka pravi, da je ta zaklad prav zlati zaklad, kakor so po pripovedki nekateri studenci na Sveti večer, o katerih pravijo, da samo zlato teče. V ta studenec se steka iz državne blagajnice 10 let vsako leto 500 000 gl., in tiste dežele, katere prej pridejo, dobijo podpore, katere se pa ne oglasijo, bodo slišale le šumenje, koristi od tega zlata pa ne bodo imele.

To se zdi meni v prvi vrsti, kar nam daje dolž-nost, da si pripravimo posodo, rekel bi korec, s katerim bomo tudi mi zajemali iz tega studenca državne po-moči in meni se zdi, da bi bila osodepolna zamuda in da bi mi krivo storili, ako bi mi zamudili zdaj, ko teče ta studenec mimo naše dežele, pridobiti si to državno podporo, ter samo gledali, kako ta zaklad služi samo drugim deželam. To nalogo v prvi vrsti imela bi vodna komisija, pripravljati potrebno, da bi tudi naša dežela zajemala iz državnega zaklada. To

je poglavitni namen, da sem ta predlog stavil zdaj že in želim, da se prejme tudi v tem zasedanji tako, da se bode moglo pričeti delovanje te komisije še letošnje spomlad. Organizacijo, osnovo, mislim, smemo s popolnim zaupanjem prepustiti našemu deželnemu odboru, kateri bode vzajemno s ces. vlado osnoval to komisijo, kateri bode napravil opravični red, po katerem se bo ravnati in nadrobnost se tudi meni zdi še bolj obsirno razkladati, to bi bilo sedaj odveč.

Gospôda moja, čuli ste, da bom samo povdarjal in povedal svoje mnenje; ali ima drug organizacijo drugo, ali ima jo drugače osnovano, morebiti bolj koristno, je meni vse eno. Eno se mi zdi potrebno, da mi v ta namen osnujemo organ, kateri posreduje ona dela, katera so potrebna za kmetijstvo, in da sezemo tudi mi po državni podpori, ki se nam ponuja. Stroški so malenkostni, in ako se to uresniči, kar se čuje, in da homo, kakor smo v preteklem letu dobili od priklade na žganje 30 000 gld., da dobimo za tekoče leto več kot še enkrat toliko. Ako se povikša davek na 6 gld. od hektolitra, mislim, da bi se v tej zadevi ustreglo vsem, ako bodemo strupeno vodo, ki uničuje zdravje našega naroda, uničili vodeni strup naših zemljišč in je zboljsali v lepo prihodnost naše dežele in v povzdigo našega kmetijstva.

Priporočam toraj, ta moj predlog oddati gospodarskemu odseku, in finančni odsek se bode o potrebnosti deželnega zaklada oziral na one svote, katere homo slišali priporočati od gospodarskega odseka. (Živa pohvala — Lebhafter Beifall.)

(Obvelja — Angenommen.)

11. Priloga 46. — Gospodarskega odseka poročilo o § 6., marg. št. 53 letnega poročila gledé železničnih tarif.

11. Beilage 46. — Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über § 6., Marg. Nr. 53 des Rechenschaftsberichtes, betreffend Eisenbahntarife.

Berichterstatter Dr. Ritter von Gutmannsthal:

Hoher Landtag! Der Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über § 6., Marg. Nr. 53 des Rechenschaftsberichtes, betreffend Eisenbahntarife, befindet sich schon seit mehreren Tagen in den Händen der verehrten Herren Abgeordneten, daher ich mir erlauben werde, nur die Anträge zu verlesen.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

Indem der dargestellte Sachverhalt zur Kenntnis dient, wird der Landesauschuss beauftragt, im Nachhange zu seinem unterm 18. November 1885 Z. 7682 an das hohe Handelsministerium erstatteten Berichte diesem hohen Ministerium noch die nachstehenden Wünsche des krainischen Landtages zur Kenntnis zu bringen und wärmstens anzuempfehlen:

- a) daß bei Abschluß eines Péage-Vertrages bezüglich der Strecke Divača-Laubach der Verkehr von Krain nicht der Südbahn im Cartellwege überlassen, sondern daß den krainischen Stationen die Benützung des Staatsbahn-Tarifes ermöglicht werde;
- b) daß die Erweiterung des Rudolfs-Bahnhofes in Laibach ehestens vorgenommen und, wenn thunlich, eine Betriebsdirection oder wenigstens eine Maschinen-Werkstätte in Laibach errichtet werde;
- c) daß eine hohe k. k. Regierung selbst nach Zustande-kommen des Péage-Vertrages mit der Südbahn auf eine directe eigene Verbindung der krainischen Rudolfsbahn-Strecke mit Divača mit thunlichster Beschleunigung Bedacht nehmen wolle.

Landeshauptmann:

Ich eröffne die Generaldebatte. Wünscht jemand der Herren das Wort? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.) Wir übergehen zur Specialdebatte.

Berichterstatter Dr. Ritter von Gutmannsthal:

(Bere uvodni odstavek predloga in točko a — Liest den Eingangsabsatz des Antrages und Punkt a.)

(Obvelja — Angenommen.)

(Bere točko b — Liest den Punkt b.)

(Obvelja — Angenommen.)

(Bere točko c — Liest den Punkt c.)

Landeshauptmann:

Ad lit. c des Antrages würde ich mir erlauben, den in der letzten Sitzung gestellten Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Dolenc als Zusatzantrag zur Abstimmung zu bringen. Wünscht jemand der Herren zu sprechen? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.) Vielleicht wünscht Herr Berichterstatter das Wort?

Berichterstatter Dr. Ritter von Gutmannsthal:

Nach meiner Ansicht ist der Antrag des Herrn Dr. Dolenc bereits in lit. c des Antrages des volkswirtschaftlichen Ausschusses enthalten, weil es hier deutlich steht: «daß eine hohe k. k. Regierung auf eine directe eigene Verbindung der krainischen Rudolfsbahn-Strecke mit Divača mit thunlichster Beschleunigung Bedacht nehmen wolle.» Es ist nicht notwendig, die Eisenbahn zur See zu bringen, weil ohnehin von Divača bis zum Meere die Verbindung durch die Herpelje-Bahn hergestellt wird, sondern es genügt die Verbindung der Rudolfsbahn mit Divača, und dann würden die Wünsche des Herrn Abgeordneten, die wiederholt zum Ausdruck gekommen sind, vollständig erfüllt werden und auch die bestehenden Anomalien würden ihr Ende erreicht haben.

Ich muß daher bei meinem Antrage verbleiben.

Poslanec dr. Dolenc:

Prosim besede. Jaz moram pri tem ostati, da moj predlog na glasovanje pride, stavljen pri poročilu o § 6., marg. št. 53 letnega poročila. Jaz moram izreči, da sem se čudil potem, ko sem čital ravno dotično poročilo, oziroma doklado gospodarskega odseka priloga št. 46 krivičnim tarifom in da sem se vnovič prepričal, kako malo je odsek ozir jemal na koristi naše dežele in da ni ničesar uvaževal, kako bi se temu železničnemu monopolu južne železnice za zmirom v okom prišlo in da se je to namreč podaljšanje Rudolfove železnice do Divače še le kakor neki dodatek k tretji točki predlogov pristavilo in da celo poročilo nima najmanjše podpore in utemeljenja o tej imenitni zvezi Rudolfove železnice z morjem.

Jaz bi toplo priporočal, da bi se deželni odbor s to rečjo bolj pečal ter da bi stopil s zavodi drugih dežel v dogovor, kar ravno posebno naglaša moj predlog, ker so se vse druge dežele bolj konkretno izrekle za podaljšanje Rudolfove železnice do morja, to ravno zdaj tembolj, ker je proga Divača-Herpelje vže zagotovljena. Deželni odbor naj bi, kakor se to drugod godi, postopal bolj marljivo ter nam preskrbil konkretne podlage. Sklenem svoj govor in prosim, da se moj predlog sprejme.

Abgeordneter Luckmann:

Ich glaube, meine verehrten Herren, wir haben bloß die Wahl, ob wir den Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Dolenc oder den Antrag des volkswirtschaftlichen Ausschusses annehmen, denn beide beantragen das Gleiche. Der Wunsch, daß eine zweite Verbindung mit dem Meere hergestellt werden würde, ist im Antrage des volkswirtschaftlichen Ausschusses deutlich genug ausgedrückt, und ich glaube, daß dieser Antrag genügt. Nur bezüglich der Abstimmung bitte ich, daß entweder der eine oder der andere angenommen wird, aber nicht beide, denn das wäre nach meiner Ansicht ein Pleonasmus.

Poslanec dr. Poklukar:

Slavni zbor! S tem predmetom, kakor je razvidno iz obširnega poročila gospodarskega odseka, se je odsek zelo obširno in temeljito pečal tudi z glavnim vprašanjem, od katerega je odvisno blagostanje naše dežele. Tarifi, kakersne ima južna železnica zdaj, že dolgo časa provzročujejo vso revščino obrtnijstva v naši deželi. Ako smo pred nekoliko trenutki govorili o zboljšani kmetijstva, nam je tukaj misliti, da je treba tudi obrtnijstvo na noge postaviti in zato se je gospodarski odsek s tem vprašanjem prav temeljito pečal in je izrekel, da vprašanje, katero je zdaj v razgovoru v slavnem deželnem zboru našem že znano, da se je velikokrat ponavljala prošnja in želja, naj se napravi druga neposredna zveza državne železnice s Trstom in morjem.

Gospodarski odsek je stavil ta predlog v tretjo vrsto, ne, kakor da bi se mu zdel manj važen, kakor vsi drugi, ampak zato, ker se je stvarno ta predlog tako uvrstil, kakor so razprave nanesle.

Lansko leto sprejeli smo, ko je ranjki g. vitez Schneid govoril o železničnih tarifih, resolucijo, da se vodstvo južne železnice nagovori, da bi se tarifi na Kranjskem znižali. Velika ta napaka večinoma še zdaj obstaja, in kakor smo lani na tej podlagi stali in prosili pomoči, tako letos zopet ponavljamo to prošnjo. Kakor smo čuli, je vsled sklepa lanskega deželnega zbora južna železnica dovolila nekaj polajšav. Prav zadnji čas pa, kakor čujemo, je država obravnavala z južno železnico, naj bi ona dovolila, da bi se državna železnica z njihovimi vozovi vozila iz Ljubljane do Divače, oziroma na progi do Trsta o tako imenovani «Peageni» pogodbi. In ker se je čulo, da je južna železnica precej trda v svojih pogojih za to pogodbo, naravno je za ta trenutek, zahtevati, da se deželni odbor nadalje prizadeva v prvi vrsti doseči znižanja voznin na južni železnici za našo deželo, da pa na vsak način gleda na to vlada, da dobi za Rudolfovo železnico novo zvezo do morja, ker potem bode država mogla tarife znižati.

Vrhu tega oziralo se je na drugo stvar. — Južna železnica gre iz Ljubljane čez močvirje in je v tako slabem stanju ter za popravila tako draga, da vzdrževanje nobene druge proge južne železnice ne stane toliko, kakor ravno ta kos iz Ljubljane do Borovnice. Pri vsem tem pa je voznja čez močvirje in čez viadukt pri Borovnici nevarna, ker zna v priliki vojske en par kilo smodnika po sovražnih rokah železnično zvezo pretrgati in da bi torej bilo železi stanovitne zveze od Rudolfove proge v Ljubljani do te železnice pri Logateci.

Kar se tiče jedra predloga gosp. poslanca dr. Dolenca se meni zdi, da je ena sama točka v njem, katero bi lahko sprejeli, toda bi se morala primerno stilizirati. Najpomembnejše je to, ker pravi, naj se nalaga deželnemu odboru, da bi v zvezo stopil z drugimi deželami, katere imajo enake namene, da se izvrši zveza državne železnice do morja. Jaz nimam nič zoper to, popolnem tak predlog obravnaval se je v gospodarskem odseku. Iz sreca pritrjujem temu, da bi se skupno prizadevalo, to zvezo doseči, pa zdi se mi, da se bo deželni odbor vse eno oziral na to željo, ako bi se tudi ne sprejela kot poseben predlog. Ako bi hotel gosp. dr. Dolenc besede svojega predloga toliko spremeniti, da bi se vezale s tekstom gospodarskega odseka, potem bi rad glasoval za to resolucijo. Sicer se pa meni zdi, da nima to nikakor drugega pomena, kajti vsi imamo željo, da se neposredna zveza napravi z Rudolfovo železnico do morja in to dosežemo, ako sprejmemo predlog gospodarskega odseka.

Berichterstatter Dr. Ritter von Gutmannsthal:

Ich habe mit Herrn Dr. Dolenc folgende Zusatztexturung zu lit. c vereinbart, die der hohe Landtag der Genehmigung unterziehen wolle.

Der Antrag lautet jetzt wie folgt:

«c) daß eine hohe k. k. Regierung selbst nach Zustandekommen des Peage-Vertrages mit der Südbahn auf

eine directe eigene Verbindung der krainischen Rudolfsbahn-Strecke mit Divača mit thunlichster Beschleunigung Bedacht nehmen wolle. Gleichzeitig wird der Landesauschuß beauftragt, sich zu diesem Zwecke mit Corporationen anderer Länder, die ihr besonderes Interesse für diese Eisenbahnverbindung haben, ins Einvernehmen zu setzen.»

Landeshauptmann:

Ich bringe jetzt den Punkt c in der soeben vorgelesenen Fassung zur Abstimmung. Es liegt demnach nur ein Antrag vor, den ich zur Abstimmung bringe. Ich bitte diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja — Angenommen.)

Wenn keine Einwendung erfolgt, so bringe ich die Anträge in dritter Lesung zur Abstimmung. (Prirjuje se — Zustimmung.) Ich bitte diejenigen Herren, die mit den Anträgen in dritter Lesung einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja — Angenommen.)

12. Gospodarskega odseka ustno poročilo o § 3. B, I. letnega poročila, o dednem pravu na kmetih in o kmetskih domovih.

12. Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über § 3. B, I. des Rechenschaftsberichtes betreffend das bäuerliche Erbrecht und die bäuerlichen Heimstätten.

Berichterstatter Dr. Ritter von Gutmannsthal:

In Ausführung des Landtagsbeschlusses der achten Sitzung des Jahres 1884 hat der Landesauschuß dem hohen Reichsrathe eine Petition überreicht, dahingehend, daß der von der Regierung vorgelegte Gesetzentwurf, betreffend das bäuerliche Erbrecht, zum Beschlusse erhoben werde. Nun ist aber dieser Gesetzentwurf in der vorigen Reichsraths-session nicht in Berathung gezogen worden, und der Landesauschuß beantragt, neuerdings dem Reichsrathe eine Petition um Beschließung eines derartigen Gesetzes vorzulegen. Seitdem dieser Antrag gestellt worden ist, ist die Allerhöchste Thronrede vom 26. September 1885 erschienen, und in dieser heißt es ausdrücklich (bere — liest):

«Der Ihnen vorzulegende Gesetzentwurf über die Vererbung von landwirtschaftlichen Besitzungen mittlerer Größe bezweckt die Erhaltung und Kräftigung eines für die gesellschaftliche und wirtschaftliche Ordnung wichtigen Theiles der Bevölkerung.

Ueber die Verhältnisse solcher Landwirtschaften in den einzelnen Ländern wurden umfassende Erhebungen gepflogen, und Sie werden durch die baldige Beschlußfassung über

den betreffenden Gesetzentwurf die Landtage in die Lage setzen, diesem Zweige der Landescultur die verdiente Beachtung zu gewähren.»

Ich glaube also, daß die Nothwendigkeit einer neuerlichen Petition entfällt, und stelle daher den Antrag:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Mit Rücksicht auf die bei Eröffnung der gegenwärtigen Reichsrathsperiode in der Allerhöchsten Thronrede vom 26. September 1885 allergnädigst ertheilte Zusicherung der Vorlage eines Gesetzentwurfes über die Vererbung von landwirtschaftlichen Besitzungen mittlerer Größe entfällt die Nothwendigkeit der Ueberreichung einer neuerlichen Petition an den hohen Reichsrath in dieser Angelegenheit.»

(Obvelja — Angenommen.)

Landeshauptmann:

Die noch nicht erledigten Gegenstände der heutigen Tagesordnung setze ich auf die Tagesordnung der nächsten Sitzung.

Wir werden nur noch die Wahl zweier Mitglieder zur Verstärkung des volkswirtschaftlichen Ausschusses für die Berathung des Straßen-Gesetzes und eines Verificators der stenographischen Protokolle an Stelle des erkrankten Herrn Abgeordneten Robič vornehmen.

Für die Wahl zweier Mitglieder in den volkswirtschaftlichen Ausschuß ernenne ich zu Scrutinatoren die Herren Abgeordneten Dr. K. v. Bleiweis und Faber, für die Wahl des Verificators die Herren Abgeordneten Dr. Bošnjak und Baron Lichtenberg.

Ich bitte die Stimmzettel abzugeben. (Zgodi se — Geschicht.) Zur Vornahme des Scrutiniums unterbreche ich auf kurze Zeit die Sitzung.

(Seja prestane ob 10. minuti čez 1. uro in se zopet začne ob 17. minuti čez 1. uro. — Die Sitzung wird um 1 Uhr 10 Minuten unterbrochen und um 1 Uhr 17 Minuten wieder aufgenommen.)

Es erscheinen gewählt: Zu Mitgliedern des verstärkten volkswirtschaftlichen Ausschusses die Herren Abgeordneten Dev und Baron Taufferer mit je 26 und zum Verificator Herr Abgeordneter Klun mit 24 Stimmen.

Došle so mi še sledeče peticije:

Gospod Pfeifer izroča prošnjo pridelovalcev domačih zganih pijač na Dolenjskem za oprostitvev užitninskega davka ali olajsavo tega davka, ter za povisjanje davka od spirita. (Izročča se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Jaz izročam prošnjo Guri Neže za odpis 500 gl. oskrbovalnih stroškov po Ozbaldu Guriju. (Izročča se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Jaz izročam prošnjo županstva občine Planina, da bi se holišni oskrbovalni stroški za dva občinea prevzeli na deželni zaklad. (Izročča se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Priloga 53. — Poročilo deželnega odbora gledé dovoljenja priklad za okrajne ceste. — Beilage 53. — Bericht des Landesauschusses betreffend die Genehmigung von Umlagen für Bezirksstraßenzwecke. (Izročča se gospodarskemu odseku — Wird dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zugewiesen.)

Die nächste Sitzung findet Donnerstag den 7. Jänner statt.

Upravni odsek zboruje jutri ob 4. uri popoldne — Der Verwaltungsausschuss versammelt sich morgen um

4 Uhr nachmittags; gospodarski odsek danes ob 4. uri popoldne — der volkswirtschaftliche Ausschuss heute um 4 Uhr nachmittags; pomnoženi gospodarski odsek jutri ob 3. uri popoldne — der verstärkte volkswirtschaftliche Ausschuss morgen nachmittags 3 Uhr; finančni odsek jutri ob 10. uri dopoldne — der Finanzausschuss morgen vormittags 10 Uhr.

Sich schliesse die Sitzung.

Seja se konča ob 30. minuti čez 1. uro popoldne — Schluss der Sitzung um 1 Uhr 30 Min. nachmittags.

